

**Hänen pyhyytensä
paavi Benedictus XVI:n kiertokirje**

SPE SALVI
(Toivossa pelastetut)

**piispoille,
papeille ja diakoneille,
Jumalalle vihityille sekä
kaikille Kristukseen uskoville
kristillisestä toivosta**

Paavi Benedictus XVI:n kiertokirje *Spe salvi*
(Toivossa pelastetut) kristillisestä toivosta 30.11.2007.
© Copyright 2007 Libreria Editrice Vaticana

Suomenkielinen laitos:
© Copyright 2008 Katolinen tiedotuskeskus
Paino: Gummerus Kirjapaino Oy, Vaajakoski 2008.
ISBN-13: 978-952-9627-51-6

Sisällys

Johdanto	5
Usko on toivoa	5
Uskoon perustuva toivo Uudessa testamentissa ja varhaisessa kirkossa	9
Ikuinen elämä – mitä se on?	18
Onko kristillinen toivo yksilöllinen?	22
Kristillisen usko-toivon muuttuminen nykyaikana	26
Kristillisen toivon tosi muoto	34
Toivon oppimis- ja harjoittamisympäristöjä	43
I Rukous toivon kouluna	43
II Toiminta ja kärsiminen ympäristönä toivon oppimiselle	46
III Tuomio ympäristönä toivon oppimiselle ja harjoittamiselle	54
Maria, toivon tähti	65
Lähdeviitteet	70

Benedictus XVI

Johdanto

1. *"SPE SALVI facti sumus"* – toivossa me olemme pelastetut, kirjoittaa pyhä Paavali roomalaisille ja samalla meille (Room. 8:24). Kristillisen uskon mukaan lunastus – pelastus – ei ole vain tosiasia. Lunastus tarjotaan meille siinä, että meille annetaan toivo, luotettava toivo, jonka avulla voimme kohdata nykyhetkemme. Vaikeakin nykyhetki voidaan elää ja hyväksyä, jos se vie meitä kohti päämäärää, jos voimme olla varmoja tästä päämäärästä ja jos tämä päämäärä on tarpeeksi merkittävä oikeuttamaan matkan ponnistukset. Välittömästi herää kysymys: Minkälainen toivo voisi koskaan oikeuttaa väitteen, että tämän toivon perusteella ja pelkästään sen olemassaolon vuoksi me olemme lunastetut? Minkälaista varmuutta tässä tarkoitetaan?

Usko on toivoa

2. Ennen kuin kohdistamme huomiomme näihin ajankohdaisiin kysymyksiin, meidän täytyy kuunnella tarkemmin Raamatun todistusta toivosta. "Toivo" on itse asiassa raamatullisen uskon avainsana – useissa kohdin sanat "usko" ja "toivo" näyttävät merkitsevän samaa asiaa. Kirje heprealaisille yhdistää läheisesti "uskon varmuuden" (10:22) "järkähtämättömään toivon tunnustukseen" (10:23). Samoin En-

simmäinen Pietarin kirje kehottaa kristittyjä olemaan aina valmiita antamaan vastauksen jokaiselle, joka kysyy, mihin heidän toivonsa perustuu, mikä on toivon *logos* – merkitys ja järki – (vrt. 3:15). ”Toivo” on sama kuin ”usko”. Kun vertaamme kristillistä elämää elämään ennen uskoa tai muiden uskontojen kannattajien tilanteeseen, näemme miten ratkaisevasti kristittyjen itseymmärrys muuttui, kun he saivat luotettavan toivon lahjan. Paavali muistuttaa efesolaisia siitä, että ennen kuin he kohtasivat Kristuksen, he olivat ”vailla toivoa ja vailla Jumalaa maailmassa” (Ef. 2:12). Tietenkin hän tiesi, että heillä oli ollut jumalansa. Hän tiesi, että heillä oli ollut uskonto, mutta heidän jumalansa olivat osoittautuneet kyseenalaisiksi eivätkä heidän ristiriitaiset myyttinsä antaneet toivoa. Huolimatta heidän jumalistaan he olivat ”vailla Jumalaa” ja tunsivat siis olevansa pimeässä maailmassa edessään pimeä tulevaisuus. *In nihil ab nihilo quam cito recidimus.* (Kuinka nopeasti putoammekaan ei mistään uudelleen ei mihinkään) [1], toteaa sen ajan hautakirjoitus.

Tässä sanonnassa tulee selvästi esiin Paavalin tarkoitus. Samaan sävyyn hän kirjoittaa tessalonikalaisille, että ”he eivät surisi niin kuin nuo toiset, joilla ei ole toivoa” (1. Tess. 4:13). Tässäkin näemme kristittyjen erityisen tuntomerkin: heillä on tulevaisuus. Se ei tarkoita, että he tietäisivät tulevaisuutensa yksityiskohdat, vaan he tietävät yleensä, että heidän elämänsä ei pääty tyhjyyteen. Vain silloin, kun tulevaisuus on varma positiivisena todellisuutena, on mahdollista elää nykyhetkessä. Voimme siis sanoa: kristinusko ei ollut vain ”hyvä sanoma” – tähän saakka tuntemattoman sisällön ilmoittamista. Oman aikamme kielellä sanoisimme: kristillinen sanoma ei ollut vain ”informatiivista” vaan ”performatiivista”.

vista”. Tämä tarkoittaa: Evankeliumi ei ole ainoastaan sellaisten asioiden ilmoittamista, jotka voidaan tietää. Se saa asioita tapahtumaan ja muuttaa elämää. Ajan pimeä ovi, tulevaisuuden pimeä ovi, on avattu. Se, jolla on toivo, elää toisin. Sille, joka toivoo, on annettu uuden elämän lahja.

3. Nyt herää kysymys: Mitä tämä toivo sisältää, joka toivona on lunastus? Vastauksen ydin on annettu edellä jakeessa Kirjeestä efesolaisille: Ennen kuin efesolaiset kohtasivat Kristuksen, he olivat ilman toivoa, koska he olivat ”vailla Jumalaa maailmassa”. Tulla tuntemaan Jumala – tosi Jumala – tarkoittaa toivon vastaanottamista. Me, jotka aina olemme eläneet tuntien kristillisen käsityksen Jumalasta ja olemme tottuneet siihen, emme välttämättä enää huomaa, että meillä on toivo, joka johtuu todellisesta kohtaamisesta tämän Jumalan kanssa. Oman aikamme pyhän esimerkki voi jossakin määrin auttaa meitä ymmärtämään, mitä tarkoittaa todellinen kohtaaminen tämän Jumalan kanssa ensimmäisen kerran. Ajattelen afrikalaista Giuseppina Bakhitaa, jonka Johannes Paavali II kanoisoi. Hän syntyi n. 1869 – hän ei itsekään tiennyt tarkkaa päivää – Darfurissa Sudanissa. Orjakauppiat sieppasivat hänet yhdeksän vuoden ikäisenä, pieksivät hänet verille ja myivät viisi kertaa Sudanin orjamarkkinoilla. Lopulta hän teki työtä orjana erään kenraalin äidin ja vaimon palveluksessa ja häntä ruoskittiin joka päivä verille asti. Tämän seurauksena hänellä oli 144 arpea koko elämänsä ajan. Lopulta vuonna 1882 italialainen kauppias osti hänet italialaiselle konsulille Callisto Legnanille, joka palasi Italiaan, kun mahdistit etenivät. Täällä, pelottavien isäntien jälkeen, jotka olivat omistaneet Bakhitan siihen asti, hän oppi tuntemaan kokonaan toisenlaisen

”isännän”. Venetsialaisella murteella, jonka hän nyt oppi, hän käytti elävästä Jumalasta, Jeesuksen Kristuksen Jumalasta, nimeä ”paron”. Siihen asti hän oli tuntenut vain isäntiä, jotka halveksivat ja pahoinpitelivät häntä tai parhaimmillaan pitivät häntä hyödyllisenä orjana. Nyt hän kuitenkin kuuli, että on olemassa ”paron”, joka on kaikkien isäntien yläpuolella, herrojen Herra ja että tämä Herra on hyvä, itse hyvyys. Hän oppi tietämään, että tämä Herra jopa tunsu hänet, että Herra oli luonut hänet, että hän todella rakasti Bakhitaa. Häntäkin rakastettiin ja häntä rakasti ylin ”Paron”, jonka edessä kaikki muut isännät olivat ainoastaan nöyriä palvelijoita. Hänet tunnettiin, häntä rakastettiin ja häntä odotettiin. Vieläkin enemmän: tämä isäntä oli itse hyväksynyt kohtalokseen tulla ruoskituksi ja nyt hän odotti Bakhitaa ”Isän oikealla puolella”. Nyt hänellä oli ”toivo” – ei enää vain vaatimaton toive saada vähemmän julmia isäntiä vaan suuri toivo: ”Olen ehdottomasti rakastettu ja mitä ikinä minulle tapahtuukaan, tämä Rakkaus on odottamassa minua. Minun elämäni on siis hyvä.” Tieto tästä toivosta toi hänelle ”lunastuksen”, hän ei ollut enää orja, vaan vapaa Jumalan lapsi. Hän ymmärsi, mitä Paavali tarkoitti muistuttaessaan efesolaisia siitä, että he olivat ennen vailla toivoa ja vailla Jumalaa maailmassa – vailla toivoa, koska he olivat vailla Jumalaa. Siksi Bakhita kiellettiin, kun hänet olisi palautettu takaisin Sudaniin. Hän ei halunnut tulla enää erotetuksi ”Paronistaan”. Yhdeksäntenä tammikuuta 1890 Venetsian patriarkka kasti hänet ja hän sai vahvistuksen ja ensimmäisen pyhän kommuunion. Kahdeksas joulukuuta 1896 hän antoi Veronassa luostarilupaukset canossalaissisarten kongregaatiossa. Tästä eteenpäin, sen lisäksi että hän työskenteli sakaristossa ja portinvartijan ti-

loissa luostarissa, hän teki useita matkoja eri puolille Italiaa edistääkseen lähetystyötä: Se vapautus, jonka hän oli saanut kohdatessaan Jeesuksen Kristuksen Jumalan, sen hän halusi antaa eteenpäin toisille, mahdollisimman monille ihmisille. Toivo, joka oli syntynyt hänessä, joka oli "lunastanut" hänet, sitä hän ei voinut pitää itsellään. Tämän toivon täytyi tavoittaa monet, sen täytyi tavoittaa kaikki.

Uskoon perustuva toivo Uudessa testamentissa ja varhaisessa kirkossa

4. Olemme esittäneet kysymyksen: Voiko kohtaamisemme Jumalan kanssa, joka Kristuksessa on näyttänyt meille kasvonsa ja avannut sydämensä, olla meille ei vain "informatiivista", vaan "performatiivista"? Toisin sanoen, voiko se muuttaa elämämme, niin että tiedämme olevamme lunastetut sen toivon kautta, jonka se ilmaisee? Ennen kuin yritämme vastata tähän kysymykseen, palatkaamme vielä kerran varhaiseen kirkkoon. Ei ole vaikea ymmärtää, että afrikkalaisen orjatyön Bakhitan kokemus oli samanlainen kuin monien ihmisten kokemus kristinuskon alkuaikoina, kun heitä lyötiin ja tuomittiin orjiksi. Kristinuskko ei tuonut sosiaalisen vallankumouksen sanomaa niin kuin huono-onninen Spartacus, jonka taistelu johti verenvuodatukseen. Jeesus ei ollut Spartacus, hän ei ollut sitoutunut taisteluun poliittisen vapautuksen puolesta niin kuin Barabbas tai Bar-Kochba. Jeesus, joka itse kuoli ristillä, toi jotakin aivan erilaista: kohtaamisen herrojen Herran kanssa, kohtaamisen elävän Jumalan

kanssa ja näin kohtaamisen toivon kanssa, joka on vahvempi kuin orjuuden kärsimykset, toivon, joka siksi muutti elämää ja maailmaa sisältäpäin. Se, mikä tässä on uutta, voidaan nähdä erittäin selkeästi Paavalin Kirjeessä Filemonille. Tämä on hyvin henkilökohtainen kirje, jonka Paavali kirjoitti vankilasta ja uskoi karanneelle orjalle Onesimokselle vietäväksi hänen isännälleen Filemonille. Aivan, Paavali lähettää orjan takaisin isäntänsä luo, josta tämä on karannut, ei käskien vaan pyytäen: ”Vetoan sinuun poikani Onesimoksen puolesta, jonka isäksi olen vankina ollessani tullut...Lähetän hänet takaisin luoksesi – hänet, oman sydämeni...Ehkä hän sen vuoksi joutuikin sinusta hetkeksi eroon, että saisit pitää hänet luonasi ikuisesti, ei enää orjana, vaan orjaa arvokkaampana, rakkaana veljenä” (Filem. 10–16). Ne, jotka yhteiskunnalliselta asemaltaan ovat suhteessa toisiinsa isäntiä ja orjia, ovat yhden kirkon jäseninä tulleet sisariksi ja veljiksi, kuten kristityt toisiaan puhuttelivat. Kasteensa kautta he ovat syntyneet uudelleen, he ovat saaneet juoda samaa Henkeä ja he ovat vastaanottaneet Herran ruumiin yhdessä, vieri vieressä. Vaikka ulkoiset rakenteet säilyivät muuttumattomina, tämä muutti yhteiskuntaa sisältäpäin. Kun Kirje heprealaisille sanoo, että kristityillä täällä maanpäällä ei ole pysyvää kotimaata, vaan he etsivät sitä, joka on tulevaisuudessa. (vrt. Hepr. 11:13–16; Fil. 3:20), tämä ei hetkeäkään tarkoita, että he eläisivät vain tulevaisuutta varten. Nykyinen yhteiskunta merkitsee kristityille maanpakolaisuutta. He kuuluvat uuteen maailmaan, joka on heidän yhteisen pyhiinvaelluksensa päämäärä ja johon he vaelluksellaan suuntaavat katseensa.

5. Meidän täytyy lisätä vielä uusi näkökulma. Ensimmäinen kirje korinttilaisille (1:18–31) kertoo meille, että monet varhaisista kristityistä kuuluivat alempiin yhteiskuntaluokkiin ja juuri tästä syystä he olivat avoimia kokemukselle uudesta toivosta, niin kuin näimme Bakhitan esimerkistä. Silti alusta alkaen myös aristokraattien ja kulttuuripiirien keskuudessa tapahtui kääntymisiä, sillä myös he elivät ”vailla toivoa ja vailla Jumalaa maailmassa”. Myytit olivat menettäneet uskottavuutensa, Rooman valtionuskonto oli kivettynyt yksinkertaiseksi seremoniaksi, jota tunnollisesti suoritettiin, mutta tässä vaiheessa se oli ainoastaan ”poliittinen uskonto”. Filosofinen rationalismi rajoitti jumalat epätodellisen alueelle. Jumalallinen nähtiin eri tavalla kosmisissa voimissa, mutta sellaista Jumalaa, jota voitaisiin rukoilla, ei ollut olemassa. Paavali kuvaa sen ajan uskonnon keskeisintä ongelmaa varsin tarkasti, kun hän asettaa vastakkain elämän ”Kristuksen mukaan” ja elämän ”maailman alkuvoimien” alaisuudessa. (Kol. 2:8) Tätä valaisee eräs pyhän Gregorios Nazianzolaisen teksti. Hän sanoo, että sillä hetkellä, kun idän tietäjät tähtien ohjaamana palvoivat Kristusta, uutta kuningasta, astrologia tuli tiensä päähän, sillä nyt tähdet kiersivät rataansa Kristuksen määrittäminä. [2] Tämä tapahtuma itse asiassa kääntää ylösalaisin sen ajan maailmankuvan, joka on uudelleen nykyään tullut toisella tavalla muodin mukaiseksi. Maailman alkuvoimat, materian lait, eivät viimekädessä hallitse maailmaa ja ihmiskuntaa, vaan persoonallinen Jumala hallitsee tähtiä, siis universumia. Materian ja evoluution laeilla ei ole viimeistä sanaa, vaan järjellä, tahdolla, rakkaudella – Persoonalla. Jos me tunnemme tämän Persoonan ja hän tuntee meidät, silloin todellakaan materian elementtien voima ei sano

viimeistä sanaa. Me emme ole universumin ja sen lakien orjia, me olemme vapaita. Muinaisina aikoina rehelliset uteliaat mielet tiesivät tämän. Taivas ei ole tyhjä. Elämä ei ole lakien ja sattumanvaraisen materian yksinkertainen tuote, vaan se sisältyy kaikkeen ja on samalla kaiken yläpuolella. On olemassa persoonallinen tahto, on olemassa Henki, joka on Jeesuksessa ilmoittanut itsensä Rakkautena. [3]

6. Varhaiskristilliseltä ajalta peräisin oleva sarkofagi kuvaa tätä käsitystä näkyvästi: kuoleman läheisyydessä, sen edessä kysymystä elämän tarkoituksesta ei voi välttää. Kristuksen hahmo on vanhassa sarkofagissa tulkittu pääasiassa kahden kuvan avulla: filosofin ja paimenen. Tuohon aikaan filosofiaa ei pidetty yleensä vaikeana akateemisena tieteenalana niin kuin nykyään. Filosofi oli pikemminkin joku, joka osasi opettaa sitä mikä oli tärkeintä: taitoa olla aidosti ihminen – taitoa elää ja kuolla. Jo kauan sitten on ymmärretty, että monet niistä, jotka kulkivat ympäri esittäen olevansa filosofeja, elämän opettajia, olivat vain huijareita, jotka ottivat rahaa puheistaan, vaikka heillä ei ollut mitään sanottavaa todellisesta elämästä. Sitäkin enemmän etsittiin oikeaa filosofia, joka todella osasi näyttää elämän polun. Kolmannen vuosisadan lopulla erään lapsen sarkofagissa Roomassa on ensimmäisen kerran nähtävissä Lasaruksen kuolleista heräämisen yhteydessä Kristuksen hahmo tosi filosofina, joka pitää Evankeliumia toisessa kädessään ja filosofin matkasauvaa toisessa. Sauvallaan hän voittaa kuoleman, Evankeliumi ilmaisee totuuden, jota vaeltavat filosofit ovat turhaan etsineet. Tässä kuvassa, joka sitten tuli tavalliseksi sarkofagien taiteessa, näemme selvästi, mitä sekä koulutetut että yksinkertaiset ih-

miset löysivät Kristuksesta: Hän kertoo meille, kuka ihminen todella on ja mitä ihmisen on tehtävä ollakseen todella ihminen. Hän näyttää meille tien ja tämä tie on totuus. Hän itse on sekä tie että totuus ja siksi hän on myös elämä, jota me kaikki etsimme. Hän näyttää meille myös tien kuoleman tuolle puolen. Vain se, joka pystyy tähän, on todellinen elämän opettaja. Sama asia tulee näkyviin paimenen kuvassa. Niin kuin filosofin kuvauksessa, niin myös paimenen hahmossa varhainen kirkko pystyi samaistumaan roomalaisen taiteen olemassa oleviin malleihin. Siinä paimen oli yleensä ilmaus unelmasta rauhalliseen ja yksinkertaiseen elämään, johon ihmiset tunsivat tiettyä kaipausta suurten kaupunkien hämmennyksen keskellä. Nyt tämä kuva nähtiin osana uutta suunnitelmaa, joka antoi sille syvemmän sisällön: "Herra on minun paimeneneni, ei minulta mitään puutu...vaikka minä kulkisin pimeässä laaksossa, en pelkäisi mitään pahaa, sillä sinä olet minun kanssani..." (Ps. 23:1,4). Tosi paimen on se, joka tuntee senkin polun, joka kulkee kuoleman laakson kautta. Hän kulkee minun kanssani jopa äärimmäisen yksinäisyyden polulla, jonne kukaan ei voi minua seurata opastaen minut sen läpi. Hän itse on kulkenut tämän polun, hän on laskeutunut kuoleman valtakuntaan, hän on voittanut kuoleman ja palannut olemaan meidän kanssamme nyt ja antamaan meille varmuuden, että yhdessä hänen kanssaan me löydämme tien perille. Sen tajuaminen, että on Yksi, joka jopa kuolemassa on minun kanssani ja "hänen vitsansa ja sauvansa lohduttaa minua" niin että "en pelkää mitään pahaa" (vrt. Ps. 23:4) on se uusi "toivo", joka nousi uskovien elämän ylle.

7. Meidän täytyy palata vielä kerran Uuteen testamenttiin. Kirjeen heprealaisille 11. luvussa (jaa 1) löydämme uskon määritelmän, joka läheisesti liittää tämän hyveen toivoon. Reformaatiosta asti eksegeetit ovat väitelleet tämän lauseen keskeisestä sanasta, mutta nykyään tie yhteiseen tulkintaan näyttäisi olevan jälleen aukeamassa. Tässä vaiheessa jätän tämän keskeisen sanan kääntämättä. Lause kuuluu siis näin: ”Usko on *hypostasis* asioille, joita toivotaan, todiste asioista, joita ei nähdä.” Kirkkoisille ja keskiajan teologeille oli selvää että kreikan sana *hypostasis* oli käännettävä latinaksi termillä *substantia*. Varhaisen kirkon tuottama latinalainen käänös kuuluu siis: *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentum* – usko on niiden asioiden ”substanssi”, joita toivotaan, niiden asioiden todiste, joita ei nähdä. Pyhä Tuomas Akvinolainen [4] käytti sen filosofisen koulukunnan terminologiaa, johon hän kuului, ja selitti sen seuraavasti: usko on *habitus*, se on hengen pysyvä dispositio, jonka kautta ikuinen elämä juurtuu meihin ja järki on johdattettu tyytymään siihen, mitä se ei näe. ”Substanssin” käsite on siis muokattu niin, että uskon kautta, alustavasti tai niin kuin voisimme sanoa ”sikiönä” – ja näin ”substanssin” mukaan – kaikki mitä toivomme on jo meissä läsnä, koko tosi elämä. Ja juuri koska asia itse on jo läsnä, tulevan läsnäolo luo myös varmuutta: Tämä ”asia”, jonka täytyy tulla, ei vielä ole nähtävissä ulkoisessa maailmassa (se ei ”tule näkyviin”), mutta koska me kannamme tätä dynaamista alkavaa todellisuutta itsessämme, tietty havainto siitä on jo nyt syntynyt. Lutherille, joka ei erityisesti pitänyt Kirjeestä heprealaisille, ”substanssin” käsite ei hänen uskon kontekstissaan merkinnyt mitään. Siksi hän ymmärsi termin *hypostasis/substantia*

subjektiivisesti, ilmauksena sisäisestä asenteesta eikä objektiivisesti (todellisuudesta, joka on läsnä meissä). Siksi luonnollisesti hänen täytyi ymmärtää termi *argumentum* subjektin paikkana. 1900-luvulla tämä tulkinta tuli vallitsevaksi – ainakin Saksassa – myös katolisessa eksegeesissä, niin että Uuden testamentin ekumeenisessa saksannoksessa, jonka piispat hyväksyivät, teksti kuuluu seuraavasti: *Glaube aber ist: Feststehen in dem, was man erhofft, Überzeugtsein von dem, was man nicht sieht* (usko on: pysyä lujana siinä, mitä toivotaan, olla vakuuttunut siitä, mitä ei nähdä). Tämä ei itsessään ole väärin, mutta se ei ole tekstin merkitys, sillä käytetyllä kreikan termillä (*elenchos*) ei ole subjektiivista merkitystä ”vakaumus” vaan objektiivinen merkitys ”todistus”. Siksi viimeaikainen protestanttinen eksegeesi on aivan oikein päätenyt toisenlaiseen tulkintaan: ”Ei voi olla epäilystäkään, että tämä klassinen protestanttinen ymmärrys on kestämatön” [5]. Usko ei ole vain henkilökohtaista tulevien asioiden tavoittelua, joita vielä ei ole. Se antaa meille jotakin. Se antaa meille nytkin jotakin todellisuudesta, jota me odotamme, ja tämä läsnä oleva todellisuus on meille ”todistus” asioista, joita ei vielä nähdä. Usko tuo tulevaisuuden nykyisyyteen, niin että se ei enää ole yksinkertaisesti ”ei vielä”. Tosiasia, että tämä tulevaisuus on olemassa, muuttaa nykyisyyden. Tuleva todellisuus koskettaa nykyisyyttä ja siksi tulevat asiat sekoittuvat nykyisiin ja nykyiset tuleviin.

8. Tämä selitys vahvistuu yhä ja tulee osaksi jokapäiväistä elämää, jos otamme huomioon jakeen 34 Kirjeen heprealaisille kymmenennessä luvussa, joka liittyy sanastoltaan ja sisällöltään tähän toivontäyteisen uskon määritelmään ja val-

mistaa sille maaperää. Tässä kirjoittaja puhuu uskoville, jotka ovat kokeneet vainoa ja sanoo heille: ”Te kärsitte yhdessä van- kilaan teljettyjen kanssa, te suostuitte iloiten siihen, että omai- suutenne (*hyparchonton* – Vulg. *bonorum*) riistettiin, sillä te tie- sitte omistavanne parempaa, omaisuuden (*hyparxin* –Vulg. *substantiam*), joka pysyy.” *Hyparchonta* viittaa omaisuuteen, siihen mikä maallisessa elämässä tarkoittaa elämän ylläpitä- miseen tarkoitettuja asioita, elämän perustaa, sen ”substans- sia”, josta olemme riippuvaisia. Tämä ”substanssi”, elämän normaali turvallisuuden lähde, on otettu kristityiltä pois vai- noissa. He ovat kuitenkin pysyneet lujina, sillä he pitivät tätä materiaalista substanssia vähäarvoisena. He saattoivat hylätä sen, sillä he olivat löytäneet paremman ”perustan” olemassa- ololleen – perustan joka pysyy, jota kukaan ei voi ottaa pois. Meidän ei tule vähätellä tätä yhteyttä näiden kahden eri ”sub- stanssin” välillä, elämän ylläpitämiseen liittyvien asioiden tai materiaalsen perustan ja ”perustana” olevan uskon sanan, ”substanssin”, joka kestää, välillä. Usko antaa elämälle uu- den pohjan, uuden perustan, jolla voimme seistä, perustan, joka suhteellistaa tavanmukaisen elämän perustan, materiaa- lisen tulon luotettavuuden. Uusi vapaus on luotu ottaen huo- mioon tämä tavanmukainen elämän perusta, joka ainoastaan näyttää siltä kuin se pystyisi tarjoamaan tukea, vaikka tämä ei tietenkään kiellä sen normaalia merkitystä. Tämä uusi va- paus, tietoisuus uudesta ”substanssista”, joka meille on an- nettu, ei tule ilmi ainoastaan marttyyriudessa, jolloin ihmiset vastustavat ideologian mahtavaa voimaa ja sen poliittisia eli- miä ja kuolemallaan uudistavat maailmaa. Ennen kaikkea se on nähtävissä suurissa luopumisen teoissa, varhaisten aiko- jen munkeista pyhään Franciscus Assisilaiseen ja niihin mei-

dän aikamme ihmisiin, jotka liittyvät nykyajan uskonnollisiin järjestöihin ja liikkeisiin ja jättävät kaiken rakkaudesta Kristukseen. Näin he tuovat miehille ja naisille Kristuksen uskon ja rakkauden ja auttavat niitä, joiden ruumis ja henki kärsivät. Heidän tapauksessaan uusi "substanssi" on osoittautunut aidoksi "substanssiksi". Niiden ihmisten toivosta, joita Kristus on koskettanut, on noussut toivo toisille, jotka elivät pimeydessä ja vailla toivoa. Heidän tapauksessaan on tullut toteen näytetyksi, että tämä uusi elämä todella pitää sisällään ja on "substanssi", joka synnyttää elämää toisille. Meille, jotka mietiskelemme näitä henkilöitä, heidän tapansa toimia ja elää on de facto "todistus", että tulevat asiat, Kristuksen lupaus, eivät ole ainoastaan todellisuus, jota me odotamme, vaan todella läsnä. Hän on todella "filosofi" ja "paimen", joka näyttää meille, mitä elämä on ja mistä se voidaan löytää.

9. Ymmärtääksemme syvemmin tätä pohdiskelua kahdesta substanssista – *hypostasis* ja *hyperchonta* – ja kahdesta lähestymistavasta elämään, joita nämä termit ilmaisevat, meidän tulee jatkossa ottaa lyhyesti huomioon kaksi sanaa, jotka liittyvät keskusteluun heprealaiskirjeen kymmenennessä luvussa. Tarkoitin sanoja *hypomone* (10:36) ja *hypostole* (10:39). *Hypomone* käännetään tavallisesti "kärsivällisyys" – kestävyys, pysyvyys. Osata odottaa samalla kärsivällisesti kestäen koettelemukset on välttämätöntä uskovalle, jotta hän voi saada omakseen sen, minkä Jumala on luvannut (10:36). Muinaisen juutalaisuuden uskonnollisessa kontekstissa tätä sanaa käytettiin nimenomaan Jumalan odottamisesta, mikä oli luonteenomaista Israelille, heidän hellittämättömästä uskollisuudesta Jumalalle liiton varmuuden pohjalla maailmassa, joka

asettuu Jumalaa vastaan. Näin sana osoittaa eletyn toivon, elämän, joka perustuu toivon varmuudelle. Uudessa testamentissa tämä Jumalan odotus, Jumalan vierellä seisominen, saa uuden merkityksen. Kristuksessa Jumala on ilmoittanut itsensä. Hän on jo välittänyt meille tulevien asioiden ”substanssin” ja näin Jumalan odottaminen saa uutta varmuutta.

Tulevien asioiden odottaminen nykyhetken näkökulmasta on jo annettu. Se on eteenpäin katsomista Kristuksen läsnäolossa, Kristuksen kanssa, joka on läsnä hänen ruumiinsa täydelliseksi tuloon asti, hänen lopulliseen tuloonsa asti. Sana hypostole, toisaalta, merkitsee rohkeuden puutteen takia tapahtuvaa vetäytymistä puhua avoimesti ja rehellisesti totuutta, joka voi olla vaarallista. Piiloutuminen pelon hengen takia johtaa ”tuhoon” (Hepr. 10:39). ”Eihän Jumala ole antanut meille pelkuruuden henkeä, vaan voiman, rakkauden ja terveen harkinnan hengen.” Tämä on päinvastoin se kaunis tapa, jolla Toinen kirje Timoteukselle (1:7) kuvaa kristityn perusasennetta.

Ikuinen elämä – mitä se on?

10. Tähän asti olemme puhuneet uskosta ja toivosta Uudessa testamentissa ja varhaiskristillisyydessä. On kuitenkin koko ajan ollut selvää, että me emme puhu vain menneestä. Pohdiskelu kokonaisuudessaan koskee elämistä ja kuolemista yleensä ja siksi se koskee myös meitä tässä ja nyt. Meidän tulee nyt siis kysyä täysin avoimesti: Onko kristillinen usko meille tänään elämää muuttava ja elämää ylläpitävä toivo?

Onko se meille ”performatiivista”? Onko se sanoma, joka muokkaa elämämme uudella tavalla? Vai onko se vain ”informaatiota”, jonka olemme välillä panneet sivuun ja jonka nyt näyttää myöhempi informaatio syrjäyttäneen? Etsiessäni vastausta haluaisin aloittaa klassisella dialogilla, jolla kasteen riitti ilmaisi lapsen vastaanottamisen uskovien yhteisöön ja lapsen uudestisyntymisen Kristuksessa. Ensin pappi kysyi, minkä nimen vanhemmat ovat lapselle valinneet, ja sitten hän jatkoi kysymyksellä: ”Mitä pyydät kirkolta?” Vastaus: ”Uskoa.” ”Ja mitä usko antaa sinulle?” ”Ikuisen elämän.” Tämän dialogin mukaan vanhemmat etsivät uskoa lapselleen, yhteyttä uskovien kanssa, koska he näkivät uskossa avaimen ”ikuisen elämään”. Nykyään niin kuin ennenkin tätä kastetuksi tuleminen, kristityiksi tuleminen on: Se ei ole yhteisön jäseneksi tuleminen teko yhteisön sisällä, ei vain tervetuloitovotus kirkkoon. Vanhemmat odottavat enemmän sille, joka kastetaan: He odottavat että usko, joka pitää sisällään kirkon ruumiillisen luonteen ja sen sakramentit, antaa elämän heidän lapselleen – ikuisen elämän. Usko on toivon ydin. Mutta kysymys herää: haluammeko me todella tätä – elää ikuisesti? Ehkä monet hylkäävät uskon nykyään yksinkertaisesti siksi, että heitä ei mahdollisuus ikuisesta elämästä viehätä. He eivät halua ikuista elämää, vaan tämän elämän, jolle usko ikuisen elämään näyttää pikemminkin esteeltä. Eläminen ikuisesti – ilman loppua – näyttää enemmän kiroukselta kuin lahjalta. Kuoleman haluaisimme siirtää niin pitkälle kuin mahdollista, myönnettäköön. Mutta elää aina, vailla loppua – tämä voi kaikki asiat huomioon ottaen olla vain yksitoikkoista ja lopulta kestämatöntä. Juuri tämän ajatuksen toi esiin esimerkiksi pyhä Ambrosius, yksi kirkkoisistä, hautajaispuheessa

kuolleelle veljelleen Satyrukselle. ”Kuolema ei ollut osa luontoa, siitä tuli osa luontoa. Jumala ei säätänyt kuolemaa alusta alkaen, hän määräsi sen hoitokeinoksi. Ihmiselämä... alkoi synnin takia kokea surkeutensa taakan loputtomassa työssä ja kestävässä surussa. Sen pahuuksille täytyi olla raja, kuoleman täytyi palauttaa se, minkä elämä oli menettänyt. Ilman armon apua kuolemattomuus on enemmän taakka kuin siunaus ” [6]. Hieman aikaisemmin Ambrosius oli sanonut: ”Kuolema ei ole siis syy suremiseen, sillä se on syy ihmiskunnan pelastukseen” [7].

11. Tarkoittipa pyhä Ambrosius mitä tahansa näillä sanoilla, on totta, että kuoleman poistaminen tai lykkääminen määrittelemättömään aikaan asettaisi maan ja ihmiskunnan mahdottomaan tilanteeseen, eikä toisi hyötyä yksilöllekään. Asenteemme on tietenkin ristiriitainen, mikä viittaa olemassaolomme sisäiseen ristiriitaan. Toisaalta me emme halua kuolla; ennen kaikkea ne, jotka rakastavat meitä, eivät halua meidän kuolevan. Kuitenkin toisaalta emme me myöskään halua jatkaa elämistä loputtomiin, eikä maa ole luotu sitä ajatellen. Mitä siis todella haluamme? Asenteemme paradoksi herättää syvemmän kysymyksen: Mitä itse asiassa on ”elämä”? Ja mitä todella tarkoittaa ”ikuisuus”? On hetkiä, jolloin se yllättäen tuntuu selvältä: kyllä, tätä on tosi ”elämä” – tällaista sen pitäisi olla. Sitä paitsi, se mitä kutsumme ”elämäksi” jokapäiväisessä kielenkäytössämme, ei ole todellinen ”elämä” ollenkaan. Pyhä Augustinus laajassa kirjeessään rukouksesta, jonka hän osoitti Proballe, varakkaalle roomalaiselle leskelle ja kolmen konsulin äidille, kirjoitti näin: Lopulta me tahdomme vain yhtä asiaa – ”siunattua elämää”, elämää,

joka on vain elämää, vain "onnellisuutta". Lopulta ei ole mitään muuta, mitä pyydämme rukouksessa. Matkallamme ei ole muuta tarkoitusta – vain tämä yksi. Mutta sitten Augustinus myös sanoo: Kun tarkastelemme asiaa lähemmin, meillä ei ole aavistustakaan, mitä me lopulta tahdomme, mitä todella haluaisimme. Me emme tunne tätä todellisuutta ollenkaan. Niinäkin hetkinä, kun ajattelemme, että voimme sen tavoittaa ja koskettaa sitä, se väistää meitä. "Me emme tiedä, miten meidän tulisi rukoilla," hän sanoo, lainaten pyhää Paavalia (Room. 8:26). Se, mitä tiedämme, on että se ei ole tätä. Kuitenkin vaikka emme tiedä, tiedämme että tämä todellisuus on olemassa. "Siksi meissä niin sanoakseni on tietty opetettu tietämättömyys (docta ignorantia), hän kirjoittaa. Me emme tiedä, mitä todella tahtoisimme, emme tunne tätä "tosi elämää" ja kuitenkin me tiedämme, että on jotakin, josta emme tiedä ja jota kohti tunnemme vetoa [8].

12. Tällä hyvin täsmällisellä ja aina pätevällä tavalla Augustinus mielestäni kuvaa ihmisen perustilannetta, joka synnyttää kaikki ristiriidat ja toiveet. Jollakin tavalla haluamme itse elämää, tosi elämää, jota kuolemakaan ei ole koskettanut. Kuitenkin samaan aikaan me emme tunne päämäärää, jota kohti tunnemme vetoa. Me emme voi lakata tavoittelemasta sitä ja kuitenkin me tiedämme, että kaikki se mitä voimme kokea tai saada aikaan, ei ole sitä mitä kaipaamme kiihkeästi. Tämä tuntematon on se tosi "toivo", joka ajaa meitä. Samaan aikaan se tosiasia, että se on tuntematon, on syy kaikenlaiseen epätoivoon ja myös ponnistuksiin, positiivisiin tai tuhoisiin kohti aitoa maailmaa ja aitoa ihmistä. Termin "ikuinen elämä" tarkoitus on antaa nimi tälle tunnetulle "tuntemattomal-

le”. Se on epäilemättä riittämätön termi, joka aiheuttaa hämmennystä. ”Ikuinen” itse asiassa vihjaa meille, että on kyse jostakin päättymättömästä ja tämä pelottaa meitä. ”Elämä” saa meidät ajattelemaan elämää, jonka me tunnemme ja jota me rakastamme emmekä halua sitä menettää, vaikka se usein tuo enemmän vaivaa kuin tyydytystä. Siispä kun samalla toisaalta kaipaamme sitä, toisaalta me emme halua sitä. Voimme ainoastaan yrittää kuvitella itsemme ajallisuuden ulkopuolelle, joka pitää meitä vankinaan, ja jollakin tavalla aistia, että ikuisuus ei ole päättymätön päivien jatkumo kalenterissamme. Pikemminkin se on kuin suuri tyytyväisyyden tila, jossa täydellisyys syleilee meitä, ja me tätä täydellisyyttä. Se olisi kuin sukeltamista rajattoman rakkauden valtamereen, hetki jolloin aikaa – ennen ja jälkeen – ei enää ole. Voimme ainoastaan yrittää tarttua ajatukseen, että tällainen hetki on elämän täydessä merkityksessä, sukellus aina uudelleen olemisen valtavuuteen, jossa olemme vain ilon valtaamia. Näin Jeesus ilmaisee asian Johanneksen evankeliumissa: ”Minä näen teidät vielä uudelleen, ja silloin teidän sydämenne täyttää ilo, jota ei kukaan voi teiltä riistää” (16:22). Näiden suuntaviivojen mukaan meidän tulee ajatella, jos haluamme ymmärtää kristillisen toivon kohteen, ymmärtää, mitä meidän uskomme, meidän olemisemme Kristuksen kanssa saa meidät odottamaan [9].

Onko kristillinen toivo yksilöllinen?

13. Kristityt ovat historiansa aikana yrittäneet ilmaista tätä "tietämistä vailla tietämistä" kuvattavissa olevien hahmojen avulla. He ovat kehittäneet kuvia "taivaasta", jotka ovat kaukana siitä, mikä kuitenkin voidaan tuntea vain negatiivisesti, ei-tietämisen kautta. Kaikki nämä yritykset kuvata toivoa ovat antaneet monille ihmisille vuosisatojen ajan kipinän elää uskossa ja näin hylätä *hyparchonta*, heidän elämänsä materiaallinen sisältö. Heprealaiskirjeen kirjoittaja hahmottaa yhdennessätoista luvussa eräänlaisen historian niistä, jotka elävät toivossa ja heidän matkastaan, historian, joka ulottuu Abelin ajoista kirjoittajan omaan aikaan. Tällaiseen toivoon on kohdistunut yhä kovempi kritiikki nykyaikoina: Se on hylätty puhtaasti individualistisena, tapana hylätä maailma kurjuuteensa ja paeta yksityiseen ikuiseen pelastukseen. Henri de Lubac, johdannossaan merkittävään kirjaansa *Catholicisme. Aspects sociaux du dogme*, kokosi joitakin tyypillisiä tämän näkökannan esityksiä, joista yhtä kannattaa lainata: "Olisiko minun pitänyt löytää ilo? Ei... vain minun iloni ja tämä on jotakin aivan erilaista... Jeesuksen ilo voi olla henkilökohtaista. Se voi kuulua yhdelle ihmiselle ja tämä on pelastunut. Hän on rauhassa... nyt ja aina, mutta hän on yksin. Tämän ilon eristäminen ei vaivaa häntä. Päinvastoin: Hän on valittu. Autuaana hän kulkee taistelukenttien läpi ruusu kädessään" [10].

14. Tätä vastaan de Lubac käyttäen laajasti hyväksi patristista teologiaa pystyi osoittamaan, että pelastusta on aina pidetty "sosiaalisena" todellisuutena. Kirje heprealaisille puhuu todella "kaupungista" (vrt. 11:10, 16; 12:22; 13:14) ja sik-

si yhteisestä pelastuksesta. Johdonmukaisesti tämän kanssa kirkkoisät ymmärsivät synnin ihmisrodun yhteisyyden tuho-
na, pirstoutumisena ja jakautumisena. Baabelin torni, paikka
jossa kielet sekoittuivat, erilleen joutumisen paikka, on nähty
ilmauksena siitä, mitä synti todella on. Siksi ”lunastus” näyt-
tää ykseyden uudelleen perustamiselta, jossa me tulemme
yhteen jälleen kerran yhteisyydessä, joka alkaa saada muo-
toa uskovien maailman yhteisössä. Meidän ei tarvitse tässä
huomioida kaikkia tekstejä, joissa toivon sosiaalinen luonne
esiintyy. Keskittykäämme *Kirjeeseen Proballa*, jossa Augusti-
nus yrittää kuvata jossakin määrin tätä ”tunnettua tuntema-
tonta”, jota me etsimme. Hänen lähtökohtansa on yksinker-
taisesti ilmauksessa ”autuas elämä”. Sitten hän lainaa psalmia
144 [143]:15: ”Onnellinen se kansa, jonka jumala on Herra.” Ja
hän jatkaa: ”Tullaksemme luetuksi tämän kansan joukkoon
ja saavuttaaksemme... ikuisen elämän Jumalan kanssa, ’pää-
määrä on rakkaus, joka tulee puhtaasta sydäimestä, hyvästä
omastatunnosta ja vilpittömästä uskosta’ (1. Tim 1:5) ” [11].
Tämä todellinen elämä, jota kohti ojentaudumme yhä uudel-
leen ja uudelleen, on yhteydessä elettyyn yhteyteen ”kansan”
kanssa, ja jokainen yksilö voi saavuttaa sen kuulumalla tähän
”me”-joukkoon. Se edellyttää, että me pakenemme ”minäm-
me” vankilasta, sillä ainoastaan tämän maailmanlaajuisen
subjektin avoimuudessa katseemme avautuu ilon lähteelle,
rakkaudelle itselleen, Jumalalle.

15. Kun tämä yhteisöllinen näky ”autuaasta elämästä” on
varmasti suunnattu tämän maailman tuolle puolen, sellaisena
sillä on myös osansa tämän maailman rakentamisen kanssa
– hyvin erilaisilla tavoilla historiallisen tilanteen ja sen tarjo-

amien tai torjumien mahdollisuuksien mukaan. Augustinuksen aikana uusien kansojen hyökkäykset maahan uhkasivat maailman yhteenkuuluvuutta, jossa siihen asti oli ollut tietty takuu laista ja laillisesti säädellystä yhteiskunnasta. Siihen aikaan siis kysymys oli tämän rauhanomaisen yhteiskunnan olemassaolon perustusten vahvistamisesta, jotta voitaisiin pysyä hengissä muuttuvassa maailmassa. Tarkastelkaamme nyt enemmän tai vähemmän satunnaisesti valittua episodiat keskiajalta, joka monessa suhteessa auttaa kuvamaan sitä, mitä olemme sanoneet. Yleensä ajateltiin, että luostarit olivat pakopaikkoja maailmasta (*contemptus mundi*) ja paikkoja, joihin vetäydyttiin pois vastuusta maailmasta etsimään yksityistä pelastusta. Bernard Clairvaulaisella, joka innosti suurta joukkoa nuoria ihmisiä menemään hänen uudistamansa sääntökunnan luostareihin, oli tästä aivan erilainen näkemys. Hänen mielestään munkit suorittivat tehtävää koko kirkon ja siten myös koko maailman puolesta. Hän käyttää monia kuvia kuvatakseen sitä vastuuta, joka munkeilla on kirkon koko ruumista kohtaan ja todella ihmiskuntaa kohtaan. Hän soveltaa heihin pseudo-Rufinuksen sanoja: "Ihmiskunta elää muutamien ansiosta. Jos heitä ei olisi, maailma tuhoutuisi... [12]. Kontemplatiivien – *contemplantes* – täytyy tulla maatalouden työläisiksi – *laborantes* – hän sanoo. Työn jalous, jonka kristinusko peri juutalaisuudesta, oli jo ilmaistu Augustinuksen ja Benedictuksen luostarisäännöissä. Bernard ottaa ajatuksen uudelleen esiin. Nuorten aatelisten, jotka parveilivat hänen luostareihinsa, täytyi ottaa osaa ruumiilliseen työhön. Itse asiassa Bernard nimenomaan sanoo, että edes luostari ei korvaa paratiisia, mutta hän väittää, että käytännöllisenä ja hengellisenä paikkana, joka "muokkaa maaperää", sen täy-

tyy valmistaa uutta paratiisia. Villi pala metsämaata muuttuu viljavaksi – ja tämän prosessin aikana ylpeyden puut kaadetaan, sieluissa kasvavat rikkaruohot revitään pois ja maaperä on näin valmistettu siihen, että ruumista ja sielua varten oleva leipä voi kukoistaa [13]. Ehkä me näemme jälleen kerran nykyhistorian valossa, että mikään positiivinen maailman järjestys ei voi kukoistaa siellä, missä sielut ovat rikkaruohojen peittämiä?

Kristillisen usko-toivon muuttuminen nykyaikana

16. Kuinka on voinut kehittyä ajatus, että Jeesuksen sanoma on kapean individualistinen ja tarkoitettu vain jokaista yksittäistä henkilöä varten? Kuinka olemme päätyneet tähän ”sielun pelastuksen” tulkintaan paeten vastuuta kokonaisuudesta? Kuinka olemme päätyneet pitämään kristillistä projektia itsekkäänä pelastuksen etsintänä, joka hylkää ajatuksen muiden palvelemisesta? Löytääksemme vastauksen tähän meidän täytyy tarkastella nykyajan peruslähtökohtia. Nämä ilmenevät erityisen selvästi Francis Baconin ajattelussa. Uuden aikakauden ilmestyminen on tosiasia. Tämä kehitys tuli mahdolliseksi Amerikan löytymisen ja uusien teknologisten saavutusten kautta. Mutta mikä on tämän uuden aikakauden perusta? Se on uusi vastaavuus kokemuksen ja sen metodin välillä, joka mahdollistaa luonnon selittämisen sopusoinnussa sen lakien kanssa ja näin lopulta tekee mahdolliseksi saavuttaa ”taidon voiton luonnosta” (*victoria cursus artis super*

naturam) [14]. Uutuus – Baconin vision mukaan – on uudessa vastaavuudessa tieteen ja käytännön välillä. Tälle on myös annettu teologinen sovelluksensa: Uusi vastaavuus tieteen ja käytännön välillä tarkoittaisi että luonnon hallitseminen – jonka Jumala antoi ihmiselle ja joka perisyntin kautta menetettiin – saatettaisiin taas voimaan [15].

17. Jokainen, joka lukee ja pohtii näitä väitteitä huolellisesti huomaa, että häiritsevä askel on otettu: Siihen asti oli ajateltu, että usko Jeesukseen Kristukseen palauttaisi sen, mikä oli menetetty paratiisista karkotuksen vuoksi. Tämä on ”lunastus”. Nyt tämän ”lunastuksen”, kadonneen ”paratiisin” palauttamisen ei enää odotettu tapahtuvan uskosta, vaan vastikään löydetyistä yhteydestä tieteen ja käytännön välillä. Uskoa ei kielletty, pikemminkin se sijoitettiin toiselle tasolle – puhtaasti yksityisille ja tuonpuolisille asioille kuuluvalla – ja samaan aikaan siitä tulee jotenkin tarpeeton maailmalle. Tämä ohjelmallinen visio on määrännyt uuden ajan kehityksen ja se myös muovaa tämän päivän uskon kriisiä, joka on varsinaisesti kristillisen toivon kriisi. Myös toivo Baconin mukaan saa uuden muodon. Nyt sitä kutsutaan nimellä usko edistykseen. Baconille on selvää, että viimeaikaisten löytöjen ja keksintöjen tulva on vain alku. Tieteen ja käytännön yhteistyön kautta tulee täysin uusia löytöjä, ilmestyy täysin uusi maailma, ihmisen valtakunta [16]. Hän jopa esitti vision ennalta näkemistään keksinnöistä – mukaan lukien lentokone ja sukellusvene. Kun edistyksen ideologia kehittyi edelleen, ilo ihmisen mahdollisuuksien näkyvistä edistysaskelista jäi pysyväksi vahvistukseksi uskosta edistykseen sinänsä.

18. Samaan aikaan kaksi käsitettä tuli yhä keskeisemmiksi edistyksen ajatukselle: järki ja vapaus. Edistys on ensisijaisesti yhdistetty järjen kasvavaan valtaan. Tätä järkeä pidetään itsestään selvästi hyvän voimana ja voimana hyvään. Edistys voittaa kaikki riippuvuuden muodot – se on kehitystä kohti täydellistä vapautta. Samoin vapaus on nähty puhtaasti lupauksena, jolloin ihminen tulee yhä enemmän täydesti itseeseen. Molemmissa käsitteissä – vapaus ja järki – on poliittinen aspekti. Järjen valtakunta on itse asiassa odotettavissa oleva ihmiskunnan uusi olotila, kun se kerran on saavuttanut täydellisen vapauden. Tällaisen järjen ja vapauden valtakunnan poliittiset olosuhteet näyttävät kuitenkin ensi näkemältä huonosti määritellyiltä. Järki ja vapaus näyttävät takaavan itsessään luontaisen hyvyytensä ansiosta uuden ja täydellisen ihmisyyhteyden. Kahden avainkäsitteen, ”järjen” ja ”vapauden”, tulkittiin kuitenkin hiljaisesti olevan ristiriidassa uskon ja kirkon kahleiden kanssa samoin kuin aikansa poliittisten rakenteiden kanssa. Molemmat käsitteet sisältävät siksi vallankumouksellisen potentiaalin valtavaa räjähdysvoimaa.

19. Meidän on tarkasteltava lyhyesti kahta keskeistä vaihetta tämän toivon poliittisessä toteutumisessa, sillä ne ovat hyvin tärkeitä kristillisen toivon kehitykselle, sen oikealle ymmärtämiselle ja sen sinnikkyyden syille. Ensin on Ranskan vallankumous, yritys perustaa järjen ja vapauden hallintavalta poliittisena todellisuutena. Aluksi valistuksen ajan Eurooppa katsoi lumoutuneena näitä tapahtumia, mutta sitten, kun ne kehittyivät eteenpäin, sillä oli syytä miettiä uudelleen järkeä ja vapautta. Näiden kahden Ranskan tapahtumien vaiheen vastaanoton kuvaus löytyy Immanuel Kantin

kahdessa esseessä, joissa hän tarkastelee tapahtunutta. Vuonna 1792 hän kirjoitti teoksen *Der Sieg des guten Prinzips über das böse und die Gründung eines Reiches Gottes auf Erden* ("Hyvän voitto pahan periaatteesta ja Jumalan valtakunnan perustaminen maan päälle"). Tässä tekstissä hän sanoo seuraavaa: "Vähittäinen siirtyminen kirkollisesta uskosta puhtaan uskonnollisen uskon jakamattomaan riippumattomuuteen on Jumalan valtakunnan tuleminen." [17] Hän myös kertoo meille, että vallankumoukset voivat jouduttaa tätä siirtymistä kirkollisesta uskosta rationaaliseen uskoon. Jeesuksen julistama "Jumalan valtakunta" saa tässä uuden määritelmän ja ottaa uuden läsnäolon muodon. Uusi "väliön odotus", niin sanoakseni, ilmestyy: "Jumalan valtakunta" saapuu sinne missä "uskonnollinen usko" eli yksinkertainen rationaalinen usko on voittanut ja syrjäyttänyt "kirkollisen uskon". Vuonna 1795 tekstissä *Das Ende aller Dinge* ("Kaiken loppu") tulee näkyviin muuttunut kuva. Nyt Kant harkitsee mahdollisuutta, että yhtä hyvin kuin kaikilla asioilla on luonnollinen loppunsa, niillä voi olla myös luonnon, luonnonvastainen loppu. Tässä yhteydessä hän kirjoittaa: "Jos kristinusko lakkaisi jonakin päivänä olemasta rakkauden arvoinen, ... inhimillisen ajattelun valtaisi hyljeksintä ja vastustus sitä kohtaan. Antikristus... alkaisi valtakautensa, vaikkakin lyhyen (joka perustuu oletettavasti pelkoon ja itsekkyyteen). Mutta silloin, vaikka kristinuskon oli määrä olla maailman uskonto, kohtalo ei suosi sen tulemistä siksi. Silloin moraalisisessa mielessä, tämä voisi johdattaa (luonnottomaan) kaikkien asioiden loppuun." [18]

20. 1800-luku piti kiinni uskostaan edistykseen inhimillisen toivon uutena muotona ja se jatkoi järjen ja vapauden pi-

tämistä johtotähtinään, joita seurata toivon polulla. Kuitenkin teknisen kehityksen yhä nopeampi edistyminen ja teollistuminen siihen yhdistyneenä synnyttivät aivan uuden sosiaalisen tilanteen: Syntyi teollisuustyöläisten luokka ja nk. ”teollinen proletariaatti”, joiden kauhistuttavia elämänolosuhteita Friedrich Engels kuvasi hälyttävästi vuonna 1845. Hänen lukijoilleen lopputulos oli selvä: Näin ei voi jatkua, muutos on välttämätön. Kuitenkin muutos ravistelisi ja kääntäisi ylösalaisin porvarillisen yhteiskunnan koko struktuurin. Porvarillisen vallankumouksen jälkeen vuonna 1789 aika oli koittanut uudelle proletariaatin vallankumoukselle: Edistys ei voisi yksinkertaisesti jatkua pienin suoraviivaisin askelin. Tarvittiin vallankumouksellinen loikka. Karl Marx otti vastaan yhteisen asian haasteen ja sovelsi purevan kielensä ja älynsä tehtävään saadakseen alulle tämän suuren uuden, ja niin kuin hän ajatteli, lopullisen askelen historiassa kohti pelastusta – kohti sitä, mitä Kant oli kuvannut ”Jumalan valtakuntana”. Kun tuonpuoleisen totuus oli hylätty, olisi kysymys totuuden perustamisesta tässä ja nyt. Taivaan kritiikki muutetaan maan kritiikiksi, teologian kritiikki politiikan kritiikiksi. Edistys kohti parempaa, kohti varmasti hyvää maailmaa, ei enää tule vain tieteestä, vaan politiikasta, tieteellisesti ymmärrettystä politiikasta, joka tunnistaa historian ja yhteiskunnan rakenteen ja näin osoittaa tien kohti vallankumousta, kohti kaiken sisäänsä sulkevaa muutosta. Suurella tarkkuudella vaikkakin tietyllä yksipuolisuudella Marx kuvasi aikansa tilannetta ja osoittaen suurta analyttistä taitoa hän teki selväksi tiet kohti vallankumousta – eikä vain teoreettisesti. Kommunistisen puolueen avulla, joka syntyi Kommunistisen manifestin julkaisun jälkeen vuonna 1848, hän pani sen liikkeelle. Hänen

lupauksensa oli ja on yhä loppumaton lumouksen lähde, kiitos hänen analyysinsä tarkkuuden ja hänen selvän näyttönsä radikaalin muutoksen keinoista. Seurasi todellinen vallankumous, radikaaleimmin Venäjällä.

21. Yhdessä vallankumouksen voiton kanssa Marxin perusvirhe kuitenkin tuli ilmeiseksi. Hän näytti tarkasti, kuinka olemassa olevan järjestyksen voi heittää pois, mutta hän ei sanonut, kuinka asioiden tulisi edetä sen jälkeen. Hän yksinkertaisesti oletti, että omistusoikeuden riistäminen hallitsevalta luokalta, poliittisen vallan sortuminen ja tuotantovälineiden sosialisointi aikaansaisi uuden Jerusalemin toteutumisen. Silloin kaikki vastakkainasettelut todella ratkaistaisiin. Ihminen ja maailma selvittäisivät lopulta välinsä. Sitten kaikki voisi jatkaa itsekseen oikeaa tietä, sillä kaikki kuuluisi kaikille ja kaikki haluaisivat toistensa parasta. Siten, saatuaan loppuun vallankumouksen, Leninin on täytynyt todeta, että mestarin kirjoitukset eivät osoittaneet, kuinka jatkaa eteenpäin. Totta kyllä, Marx oli puhunut proletariaatin diktatuurin väliaikaisesta vaiheesta välttämättömänä, joka ajan oloon automaattisesti tulisi tarpeettomaksi. Tämän "välivaiheen" me kaikki tunnemme liiankin hyvin ja me myös tiedämme, kuinka se kehittyi, ei edeltäen täydellistä maailmaa, vaan jättäen jälkeensä kauhistuttavan tuhon jäljet. Marx ei vain jättänyt selvittämättä, kuinka tämä uusi maailman järjestettäisiin, minä olisi tietysti pitänyt olla tarpeetonta. Se, että hän vaikenee asiasta, seuraa loogisesti hänen valitsemastaan näkökulmasta. Hänen virheensä on syvemmällä. Hän unohti, että ihminen on aina ihminen. Hän unohti ihmisen ja hän unohti ihmisen vapauden. Hän unohti, että vapaus on aina vapautta

myös pahaan. Hän ajatteli, että kunhan talous on saatu oikein, kaikki menisi automaattisesti oikein. Hänen todellinen virheensä on materialismi: ihminen ei itse asiassa ole vain taloudellisten olosuhteiden tuote eikä ole mahdollista pelastaa häntä pelkästään ulkopuolelta luomalla suotuisa taloudellinen ympäristö.

22. Jälleen meillä on edessämme kysymys: Mitä saamme toivoa? Uuden ajan itsekritiikki on tarpeen dialogissa kristinuskon ja sen toivo-käsitteen kanssa. Tässä dialogissa myös kristittyjen tietonsa ja kokemuksensa valossa täytyy oppia uudelleen, mistä heidän toivonsa todella koostuu, mitä heillä on annettavana maailmalle ja mitä ei. Osana tätä uuden ajan itsekritiikkiä täytyy olla myös uuden ajan kristinuskon itsekritiikki. Kristinuskon täytyy jatkuvasti uudistua itseymmärrykseltään juuristaan lähtien. Tästä aiheesta voimme tässä esittää vain muutaman lyhyen huomion. Ensin meidän on kysyttävä itseltämme: Mitä "edistys" todella tarkoittaa? Mitä se lupaa ja mitä se ei lupaa? 1800-luvulla usko edistykseen oli jo kritiikin kohde. 1900-luvulla Theodor W. Adorno muotoili edistysuskon sisältämän ongelman varsin kärjekkäästi. Hän sanoi, että edistys tarkkaan katsoen on edistystä lingosta atomipommiin. Tämä on varmasti yksi edistyksen aspekti, jota ei pidä piilottaa. Toisin sanoen edistyksen kaksinaisuus tulee ilmeiseksi. Epäilemättä se tarjoaa uusia mahdollisuuksia hyvään, mutta se myös avaa kauhistuttavia mahdollisuuksia pahaan – mahdollisuuksia, joita aikaisemmin ei ollut olemassa. Olemme kaikki todistaneet miten edistys väärissä käsissä voi tulla ja on todella tullutkin pelottavaksi edistykseksi pahaan. Jos tekninen edistyminen ei vastaa edistystä ihmisen eettises-

sä kehityksessä, ihmisen sisäisessä kasvussa (vrt. Ef.3:16; 2. Kor. 4:16), silloin se ei ole edistystä ollenkaan, vaan uhka ihmiselle ja maailmalle.

23. Mitä tulee kahteen suureen teemaan ”järki” ja ”vapaus”, voimme tässä vain koskettaa niihin liittyviä aiheita. Järki on todellakin Jumalan suuri lahja ihmiselle ja järjen voitto järjettömyydestä on myös kristillisen elämän päämäärä. Mutta milloin järki todella saavuttaa riemuvoiton? Kun se on erotettu Jumalasta? Kun siitä on tullut sokea Jumalalle? Onko järki, joka on toiminnan ja toimintakyvyn takana, koko järki? Jos edistys ollakseen edistystä tarvitsee ihmiskunnan puolelta moraalista kasvua, silloin järki, joka on toiminnan ja toimintakyvyn takana, samalla tavoin ehdottomasti tarvitsee yhdentymistä järjen avoimuuden kautta uskon pelastaville voimille, hyvän ja pahan erottamiseen. Vain näin järjestä tulee todella inhimillinen. Siitä tulee inhimillinen vain, jos se kykenee suuntaamaan tahdon oikeaa tietä pitkin ja se kykenee tähän vain, jos se katsoo itsensä tuolle puolen. Muutoin ihmisen tilanne tulee uhkaksi hänelle itselleen ja luomakunnalle, jos hänen materiaallinen kapasiteettinsa ja arvostelukyvyn puute hänen sydämessään eivät ole tasapainossa. Vapauden ollessa kyseessä meidän täytyy muistaa, että ihmisen vapaus aina vaatii eri vapauksien lähentymistä. Tämä läheneminen ei kuitenkaan voi onnistua, ellei sitä määritä yhteinen sisäinen mittakriteeri, joka on meidän vapautemme perusta ja päämäärä. Ilmaiskaamme se hyvin yksinkertaisesti: Ihminen tarvitsee Jumalaa, muutoin hän on vailla toivoa. Uuden ajan kehitys huomioon ottaen lainaus Paavalilta, jolla aloitin (Ef. 2:12) osoittautuu täysin realistiseksi ja todeksi. Siksi ei ole

epäilystäkään, että ”Jumalan valtakunta” toteutettuna ilman Jumalaa – yksin ihmisen valtakuntana – epäilemättä päättyy kaiken ”luonnottomaan loppuun” niin kuin Kant kuvasi: Me olemme nähneet sen ja me näemme sen aina uudelleen. Kuitenkaan ei ole epäilystä siitä, että Jumala todella tulee ihmisen elämään vain, kun hän itse tulee meitä vastaan ja puhuu meille, pikemminkin kuin että hän olisi läsnä vain ajattelusamme. Järki siis tarvitsee uskoa ollakseen täysin itsensä: järki ja usko tarvitsevat toisiaan täyttääkseen todellisen luontonsa ja tehtävänsä.

Kristillisen toivon tosi muoto

24. Kysykäämme jälleen kerran: Mitä saamme toivoa? Ja mitä emme saa toivoa? Ensinnäkin meidän on tunnustettava, että kasvava edistys on mahdollista vain materiaalisella alueella. Tässä keskellä kasvavaa tietämystämme aineen rakenteesta ja yhä pidemmälle menevien keksintöjen valossa me selvästi näemme jatkuvan edistyksen kohti yhä suurempaa luonnon herruutta. Kuitenkin eettisen tietoisuuden ja moraalisen päätöksenteon alueella ei ole samanlaista mahdollisuutta karttumiseen siitä yksinkertaisesta syystä, että ihmisen vapaus on aina uusi ja hänen on aina tehtävä ratkaisunsa uudelleen. Näitä ratkaisuja eivät koskaan muut voi tehdä meitä varten etukäteen. Jos näin olisi, emme enää olisi vapaita. Vapaus edellyttää, että perustavissa päätöksissä jokainen ihminen ja jokainen sukupolvi on uusi alku. Luonnollisesti uudet sukupolvet voivat rakentaa aikaisempien tiedol-

le ja kokemukselle, ja he voivat ammentaa koko ihmiskunnan moraalisesta aarreatasta. Mutta he voivat myös hylätä sen, koska se ei koskaan voi olla itsestään selvää samalla tavalla kuin materiaalisissa keksinnöissä. Ihmiskunnan moraalinen aarraitta ei ole valmiina käytettäväksi niin kuin työkalut, joita käytämme. Se on läsnä vetoomuksena vapautteen ja mahdollisuutena siihen. Tämä tarkoittaa kuitenkin, että

a) ihmisten asioiden oikea tila, maailman moraalinen hyvinvointi ei koskaan voi olla taattu vain rakenteiden kautta, kuinka hyviä ne ovatkaan. Tällaiset rakenteet eivät ole vain tärkeitä, vaan välttämättömiä. Silti ne eivät voi eikä niiden tule marginalisoida ihmisen vapautta. Parhaimmatkin rakenteet toimivat vain, kun yhteisöä elävöittävät vakaumukset, jotka kykenevät motivoimaan ihmiset suostumaan vapaaehtoisesti sosiaaliseen järjestykseen. Vapaus tarvitsee vakau-
musta. Vakaumus ei ole olemassa yksinään, vaan yhteisön on se aina uudelleen saavutettava.

b) Koska ihminen aina pysyy vapaana ja koska hänen vapautensa on aina hauras, hyvyyden valtakuntaa ei koskaan pysyvästi perusteta tässä maailmassa. Jokainen, joka lupaa parempaa maailmaa, joka taatusti kestää ikuisesti, tekee väärän lupauksen. Hän unohtaa ihmisen vapauden. Vapaus täytyy jatkuvasti voittaa hyvän asian puolesta. Vapaa suostumus hyvään ei koskaan ole olemassa itsestään. Jos olisi rakenteita, jotka peruuttamattomasti voisivat taata määrätyn – hyvän – maailmantilan, ihmisen vapaus kiellettäisiin, ja siksi ne eivät olisi hyviä rakenteita ollenkaan.

25. Tämä tarkoittaa, että jokaisen sukupolven tehtävä on ryhtyä uudelleen työlääseen etsintään kohti oikeaa tapaa järjestää ihmisten asiat. Tätä tehtävää ei koskaan saateta loppuun. Kuitenkin jokaisen sukupolven täytyy myös tuoda oma osuutensa vakuuttavien rakenteiden luomiseen vapaudelle ja hyvyydelle, jotka voivat auttaa seuraavaa sukupolvea ohjeena ihmisen vapauden oikeaan käyttöön. Siksi ne aina inhimillisissä rajoissa takaavat tietyssä määrin myös tulevaisuutta. Toisin sanoen: hyvät rakenteet auttavat, mutta itsessään ne eivät ole tarpeeksi. Ihminen ei koskaan voi pelastua vain ulkopuolelta. Francis Bacon ja ne, jotka seurasivat hänen inspiroimaansa uuden ajan intellektuaalista virtaa, olivat väärässä uskoessaan, että ihminen voi pelastua tieteen kautta. Tällainen odotus vaatii tieteeltä liian paljon, tällainen toivo on pettävä. Tiede voi myötävaikuttaa suuresti maailman ja ihmiskunnan tekemiseksi inhimillisemmäksi. Kuitenkin se voi myös tuhota ihmiskunnan ja maailman, elleivät sitä ohjaa sen ulkopuolella olevat voimat. Toisaalta meidän täytyy myös tunnustaa, että modernin kristinuskon kohdatessa tieteen menestykset edistyksellisessä maailman rakentamisessa sen täytyy suuressa määrin rajoittaa huomionsa yksilöön ja hänen pelastukseensa. Näin tehdessään se on rajoittanut toivonsa näköalat ja epäonnistunut tunnistamaan riittävästi tehtävänsä suuruutta, vaikka se onkin jatkuvasti saavuttanut suuria asioita ihmisen kehityksessä ja heikkojen ja kärsivien huolenpidossa.

26. Tiede ei pelasta ihmistä, ihmisen pelastaa rakkaus. Tämä on totta jopa tämän nykyisen maailman ehdoilla. Kun jollakulla on elämässään kokemus suuresta rakkaudesta,

tämä on "pelastuksen" hetki, joka antaa uuden merkityksen hänen elämälleen. Mutta pian hän myös käsittää, että hänelle uskottu rakkaus ei itsessään voi ratkaista hänen elämänsä kysymystä. Rakkaus pysyy hauraana. Kuolema voi sen tuhota. Ihminen tarvitsee rakkautta ilman ehtoja. Hän tarvitsee varmuutta, joka saa hänet sanomaan: "Ei kuolema, eikä elämä, eivät enkelit, eivät henkivallat, ei mikään nykyinen eikä mikään tuleva eivätkä mitkään voimat, ei korkeus eikä syvyys, ei mikään luotu voi meitä erottaa Jumalan rakkaudesta, joka on tullut ilmi Kristuksessa Jeesuksessa, meidän Herrassamme" (Room. 8:38–39). Jos tämä ehdoton rakkaus on olemassa täydellisen varmuutensa kanssa, silloin, vain silloin, ihminen on "pelastettu", tapahtuipa hänelle mitä hyvänsä hänen omissa olosuhteissaan. Tätä tarkoittaa sanoa: Jeesus on "pelastanut" meidät. Hänen kauttaan olemme saaneet varmuuden Jumalasta, Jumalasta, joka ei ole etäinen maailman "ensimmäinen syy", sillä hänen ainosyntyinen Poikansa on tullut ihmiseksi ja hänestä jokainen voi sanoa: "Elän uskoen Jumalan Poikaan, joka rakasti minua ja antoi henkensä puolestani" (Gal. 2:20).

27. Tässä mielessä on totta, että jokainen, joka ei tunne Jumalaa, vaikka voi elättääkin monenlaista toivoa, on lopulta vailla toivoa, vailla suurta toivoa, joka ylläpitää koko elämää (vrt. Ef. 2:12). Ihmisen suuri, tosi toivo, joka pysyy lujana huolimatta kaikista pettymyksistä, voi olla vain Jumala – Jumala, joka on rakastanut meitä ja joka jatkuvasti rakastaa meitä "loppuun asti", kunnes kaikki "on täytetty" (vrt. Joh. 13:1 ja 19:30). Hän, jota rakkaus koskettaa, alkaa huomata mitä "elämä" todella on. Hän alkaa ymmärtää sanan toivo merkitystä,

jonka kohtasimme kasteen sakramentissa. Uskosta minä odotan ”ikuista elämää” – tosi elämää, joka kokonaisuutena ja vapaana kaikessa täytydessään on yksinkertaisesti elämää. Jeesus, joka sanoi, että hän on tullut, jotta meillä olisi elämä, elämä täytydessään yltäkylläisyydessä (vrt. Joh. 10:10), on myös selittänyt meille, mitä ”elämä” tarkoittaa: ”Ikuinen elämä on sitä, että he tuntevat sinut, ainoan todellisen Jumalan, ja hänet, jonka olet lähettänyt, Jeesuksen Kristuksen” (Joh. 17:3). Elämä sen todellisessa mielessä ei ole jotakin, mikä meillä on vain itsessämme tai itsestämme: se on yhteys. Elämä kokonaisuudessaan on yhteys häneen, joka on elämän lähde. Jos me olemme yhteydessä häneen, joka ei kuole, joka on Elämä itse ja Rakkaus itse, silloin me olemme elämässä. Silloin me ”elämme”.

28. Silti nyt herää kysymys: Emmekö näin jälleen kerran putoa takaisin individualistiseen pelastuksen ymmärtämiseen, toivoon, joka on vain minua varten, joka ei ole tosi toivo, koska se unohtaa ja jättää huomioimatta toiset? Emme todellakaan. Meidän suhteemme Jumalaan on perustettu yhteyden kautta Jeesukseen – me emme voi saavuttaa sitä yksin tai omin voimin. Yhteys Jeesukseen on kuitenkin yhteys häneen, joka antoi itsensä lunnaiksi kaikkien puolesta (vrt. 1. Tim. 2:6). Oleminen yhteydessä Jeesukseen Kristukseen vetää meitä hänen ”kaikkien puolesta olemiseensa”, se tekee siitä meidän oman olemisemme tavan. Hän saa meidät elämään muiden puolesta, mutta vain yhteyden kautta häneen on mahdollista olla todella käytettävissä muiden puolesta, kokonaisuuden puolesta. Tässä suhteessa haluaisin lainata suurta kreikkalaista kirkon opettajaa, Maksimos Tunnustajaa: (+662), joka

aloittaa kehottamalla meitä olemaan pitämättä parempana mitään Jumalan tuntemisen ja rakkauden rinnalla, mutta siten nopeasti siirtyy käytännön asioihin: "Joka rakastaa Jumalaa..., ei voi turvata rahaan, vaan pikemminkin antaa sen pois Jumalan tapaan... samalla tavalla oikeuden mitan mukaan" [19]. Rakkaus Jumalaan johtaa osallistumaan Jumalan oikeudenmukaisuuteen ja anteliaisuuteen muita kohtaan. Jumalan rakastaminen vaatii sisäisen vapauden kaikesta omistamisesta ja materiaalisesta hyvästä. Jumalan rakkaus paljastuu vastuussa toisista [20]. Saman yhteyden Jumalan rakkauden ja vastuun toisista välillä voi nähdä hätkähdyttävällä tavalla pyhän Augustinuksen elämässä. Käännyttyään kristinuskoon hän päätti yhdessä samanmielisten ystäviensä kanssa viettää elämän täysin omistautuneena Jumalan sanalle ja ikuisille asioille. Hänen tarkoituksensa oli noudattaa kristillistä versiota kontemplatiivisen elämän ihanteesta, joka on esitetty kreikkalaisen filosofian suuressa traditiossa, ja valita näin "paremman osan" (vrt. Luuk. 10:42). Asiat kääntyivät kuitenkin toisin. Osallistuessaan sunnuntain liturgiaan Hippon satamakaupungissa, piispa kutsui hänet esiin joukosta ja pakotti vastaanottamaan vihkimyksen sen kaupungin papin palvelutehtävän suorittamiseen. Muistellessaan tätä hetkeä hän kirjoittaa *Tunnustuksissaan*: Syntieni ja kurjuuteni painon kauhistuttamana olin päättänyt sydämessäni ja mietiskellyt pakoa erämaahan, mutta sinä kielsit ja annoit minulle voimaa sanomalla: "Kristus kuoli kaikkien puolesta, jotta ne, jotka elävät, eivät enää eläisi itselleen vaan hänelle, joka on kuollut heidän tähtensä" (vrt. 2. Kor. 5:15)[21]. Kristus kuoli kaikkien puolesta. Hänelle eläminen tarkoittaa sitä, että sallii itsensä tulla vedetyksi hänen muiden puolesta olemiseensa.

29. Augustinukselle tämä merkitsi täysin uutta elämää. Hän kuvasi kerran päivittäistä elämäänsä seuraavasti: "Levotonta täytyy ojentaa, arkaa rohkaista, heikkoa tukea, evankeliumin vastustajien väitteet täytyy kumota, sen petollisia vihollisia vastaan suojautua, oppimattomia täytyy opettaa, laiskat saada liikkeelle, väittelynhaluiset pitää kurissa. Ylpeät täytyy panna paikalleen, epätoivoiset jaloilleen, riitapukarit sovintoon. Tarvitsevia tulee auttaa, sorretut vapauttaa, hyviä rohkaista, pahoja sietää. Kaikkia täytyy rakastaa" [22]. "Evankeliumi kauhistuttaa minua" [23] – se saa aikaan tervettä pelkoa, joka estää meitä elämästä vain itsellemme ja pakottaa meitä viemään eteenpäin yhteistä toivoamme. Keskelä vakavia vaikeuksia, jotka Rooman valtakuntaa uhkasivat ja jotka muodostivat myös vakavan uhan Rooman alaiselle Afrikalle, joka itse asiassa tuhottiin Augustinuksen elämän loppuvaiheessa, tätä hän ryhtyi suorittamaan: välittämään toivoa, joka tuli hänelle uskosta ja joka täysin ristiriidassa hänen introvertin temperamenttinsa kanssa teki mahdolliseksi hänen ottaa osaa päättäväisesti ja koko voimallaan tehtävään rakentaa kaupunkia. Samassa kappaleessa *Tunnustuksia*, jossa olemme juuri todenneet hänen ratkaisevan syynsä sitoumuksensa "kaikkien puolesta", hän sanoo, että Kristus "rukoulee puolestamme, muuten vaipuisin epätoivoon. Heikkouteni ovat monet ja raskaat, monet ja raskaat todella, mutta ylenmääräinen on sinun lääkkeesi. Olemme saattaneet ajatella, että sanasi oli kaukana liitosta ihmisen kanssa ja olemme näin saattaneet vaipua epätoivoon, ellei tämä Sana olisi tullut lihaksi ja asunut keskellämme" [24]. Toivonsa voimalla Augustinus omisti itsensä täysin tavallisille ihmisille ja kaupungil-

leen – kieltäen hengellisen suuruutensa hän saarnasi ja toimi yksinkertaisesti yksinkertaisten ihmisten puolesta.

30. Tehkäämme yhteenveto siitä, mitä tähän asti on nousut esiin tarkastelussamme. Päivästä päivään ihminen kokee monia suurempia tai pienempiä toivoja, erilaisia elämänsä eri kausina. Joskus joku näistä toivoista saattaa osoittautua täysin tyydyttäväksi ilman tarvetta muuhun toivoon. Nuorilla ihmisillä voi olla suuren ja täysin tyydyttävän rakkauden toivo, tietyn aseman tuoma toivo ammatissaan tai menestyksen tuoma toivo, joka osoittautuu ratkaisevaksi heidän koko loppuelämälleen. Kun nämä toivot täyttyvät, tulee kuitenkin selväksi, että ne eivät olleet todellisuudessa kaikki. Tulee ilmeiseksi, että ihminen tarvitsee toivoa, joka ulottuu kauemmas. Tulee selväksi, että ainoastaan jokin päättymätön on hänelle tarpeeksi, jokin joka aina on enemmän kuin hän voi koskaan saavuttaa. Tässä suhteessa oma aikamme on kehittänyt toivon luoda täydellinen maailma, joka tieteellisen tiedon ja tieteeseen perustuvan politiikan ansiosta näyttää saavutettavalta. Näin raamatullinen toivo Jumalan valtakunnasta on korvattu toivolla ihmisen valtakunnasta, toivolla paremmasta maailmasta, joka olisi todellinen ”Jumalan valtakunta” Tämä näytti viimeinkin olevan ihmisen tarvitsema suuri ja realistinen toivo. Se pystyi sähköistämään hetkeksi kaikki ihmisen energiat. Suuri kohde näytti olevan täyden sitoutumisen arvoinen. Ajan kuluessa kuitenkin on tullut selväksi, että tämä toivo on jatkuvasti heikentymässä. Ennen kaikkea on tullut ilmeiseksi, että tämä saattaa olla tulevan sukupolven toivo, mutta ei minun.

Ja kuinka paljon ”kaikkien puolesta” saattaakin olla osa suurta toivoa – koska en voi olla onnellinen, jos olen ilman toisia tai heitä vastaan – pysyy tosiasiana, että toivo joka ei koske minua henkilökohtaisesti, ei ole todellinen toivo. On myös tullut selväksi, että tämä toivo on vapauden vastakohta, sillä ihmisten asiat riippuvat joka sukupolvessa asianosaisten vapaista päätöksistä. Jos tämä vapaus otettaisiin pois tiettyjen olosuhteiden tai rakenteiden tuloksena, silloin viime kädessä tämä maailma ei olisi hyvä, sillä maailma ilman vapautta ei voi mitenkään olla hyvä maailma. Siksi, vaikka meidän aina tulee sitoutua maailman parantamiseen, huomisen parempi maailma ei voi olla meidän toivomme oikea ja riittävä sisältö. Tässä suhteessa herää aina kysymys: Milloin maailma on ”parempi”? Mikä tekee siitä hyvän? Millä mittapuulla meidän tulee arvioida sen hyvyys? Mitkä tiet johtavat tähän ”hyvyyteen”?

31. Sanomme vielä kerran: Me tarvitsemme isompia ja pienempiä toivoja, jotka pitävät meidät liikkeellä päivästä päivään. Mutta nämä eivät riitä ilman suurta toivoa, jonka täytyy ylittää kaikki muu. Tämä suuri toivo voi olla vain Jumala, joka käsittää koko todellisuuden ja joka voi suoda meille sen, mitä me itse emme voi saavuttaa. Tosiasia, että se tulee meille lahjana, on itse asiassa osa toivoa. Jumala on toivon perusta, ei mikä tahansa jumala, vaan Jumala, jolla on ihmisen kasvot ja joka on rakastanut meitä loppuun asti, jokaista meistä ja ihmiskuntaa kokonaisuudessaan. Hänen valtakuntansa ei ole kuviteltu tuonpuoleinen, jossain tulevaisuudessa, joka ei koskaan tule. Hänen valtakuntansa on läsnä, missä ikinä häntä rakastetaan ja missä hänen rakkautensa saavuttaa meidät.

Yksin hänen rakkautensa antaa meille mahdollisuuden kestää järkevästi päivästä päivään, lakkaamatta toivon rohkaisemina maailmassa, joka luonnostaan on epätäydellinen. Hänen rakkautensa on samaan aikaan takuumme olemassaolosta, jonka vain heikosti aistimme ja jota kuitenkin sisimmässämme odotamme: elämää, joka on "todella" elämää. Kehitelkäämme tätä ajatusta loppujaksossa yksityiskohtaisemmin, kun kiinnitämme huomiomme eräisiin "ympäristöihin", joissa voimme oppia käytännössä toivosta ja sen harjoittamisesta.

Toivon oppimis- ja harjoittamisympäristöjä

I Rukous toivon kouluna

32. Ensimmäinen tärkeä ympäristö toivon oppimiselle on rukous. Kun kukaan ei enää kuuntele minua, Jumala vielä kuuntelee. Kun en enää voi puhua kenellekään tai kutsua ketään, voin aina puhua Jumalalle. Kun ei enää ole ketään, joka auttaisi minua tarpeissani tai odotuksissani, jotka ulottuvat ulkopuolelle ihmisen kyvyn toivoa, hän voi auttaa minua [25]. Kun minut on syösty täydelliseen yksinäisyyteen...: jos rukoulen, en ole koskaan todella yksin. Edesmennyt kardinaali Nguyen Van Thuan, joka oli vankina kolmetoista vuotta, joista yhdeksän eristettynä, on jättänyt meille kallisarvoisen pienen kirjan: *Toivon rukouksia*. Kolmentoista vuoden ajan vankilassa näennäisesti täysin toivottomassa tilanteessa se, että hän saattoi kuunnella ja puhua Jumalalle, tuli hänelle kasvavaksi toivon voimaksi. Tämä teki mahdolliseksi sen,

että hän vapautumisen jälkeen tuli ihmisille kaikkialla toivon todistajaksi – sen suuren toivon, joka ei heikkene yön yksinäisyydessäkään.

33. Pyhä Augustinus saarnassaan Ensimmäisestä Johanneksen kirjeestä kuvaa hyvin kauniisti rukouksen ja toivon läheistä suhdetta. Hän määrittelee rukouksen kaipauksen harjoitukseksi. Ihminen on luotu suuruuteen – itse Jumalaa varten; hänet on luotu olemaan täynnä Jumalaa. Mutta hänen sydämensä on liian pieni siihen suuruuteen, johon se on tarkoitettu. Sitä täytyy venyttää. ”Viivyttämällä [lahjaansa] Jumala vahvistaa kaipaustamme. Kaipauksen kautta hän laajentaa sieluamme ja laajentamalla sitä hän lisää sen kykyä [vastaanottaa hänet]”. Augustinus viittaa pyhään Paavaliin, joka puhuu itsestään ponnistelemassa kohti edessä olevia asioita (vrt. Fil. 3:13). Sitten hän käyttää hyvin kaunista kuvaa kuvatakseen tätä laajentumisprosessia ja ihmissydämen valmistautumista. ”Jospa Jumala haluaa täyttää sinut hunajalla [Jumalan hellyyden ja hyvyyden symboli], mutta jos olet täynnä etikkaa, minne panet hunajan?” Astia, joka on sydämesi, täytyy ensin laajentaa ja sitten puhdistaa, vapauttaa etikasta ja sen mausta. Tämä vaatii kovaa työtä ja on tuskallista, mutta vain tällä tavalla me tulemme sopiviksi siihen, mihin meidät on tarkoitettu [26]. Vaikka Augustinus puhuu suoraan vain meidän kyvystämme olla vastaanottavia Jumalaa kohtaan, on kuitenkin selvää, että tämän ponnistuksen kautta, jolla vapaudumme etikasta ja sen mausta, emme vain ole vapaita Jumalaa varten, vaan me tulemme myös avoimiksi toisille. Vain tulemalla Jumalan lapsiksi voimme olla yhteisen Isämme kanssa. Rukoileminen ei ole historian ulkopuolelle

asettumista ja vetäytymistä omaan yksityiseen onnellisuuden nurkkaamme. Kun rukoilemme oikein, käymme läpi sisäisen puhdistumisen prosessin, joka avaa meidät Jumalalle ja samalla myös lähimmäisillemme. Rukouksessa meidän tulee oppia, mitä todella voimme Jumalalta pyytää – mikä on Jumalan arvoista. Meidän täytyy oppia, että me emme voi rukoilla toisia vastaan. Meidän täytyy oppia, että me emme voi pyytää keinotekoisia ja mukavia asioita, joita tässä hetkessä haluamme – tämä on vähäinen väärä toivo, joka johtaa meidät pois Jumalasta. Meidän täytyy oppia puhdistamaan halumme ja toivomme. Meidän täytyy vapauttaa itsemme piilotetuista valheista, joilla petämme itseämme. Jumala näkee niiden läpi ja kun me tulemme Jumalan eteen, meidän on pakko tunnistaa ne. ”Mutta kuka huomaa kaikki erehdyksensä? Puhdista minut rikkomuksistani, niistäkin, joita en itse näe.” (Ps. 19:13) Syyllisyyteni tunnistamisen epäonnistuminen, viattomuuteni illuusio ei vanhurskauta minua eikä pelasta minua, sillä olen syyllinen omantuntoni tunnottomuuteen ja kykenemättömyyteeni tunnistaa paha minussa siksi mitä se on. Jos Jumalaa ei ole olemassa, ehkä minun on pakko turvautua näihin valheisiin, sillä ei ole ketään, joka antaisi minulle anteeksi, ei ketään, joka olisi todellinen mittapuu minulle. Kuitenkin kohtaamiseni Jumalan kanssa herättää omantuntoni sillä tavoin, että se ei enää johda itsevanhurskauteen eikä ole vain heijastus minusta ja niistä läheisistäni, jotka muokkaavat ajatteluaani, vaan siitä tulee kyky kuunnella Hyvyyttä itseään.

34. Jotta rukous voisi kehittää tämän puhdistautumisen voiman, sen täytyy yhtäältä olla jotakin hyvin henkilökohtaista, kohtaaminen sisimpäni ja Jumalan, elävän Jumalan vä-

lillä. Toisaalta kirkon ja pyhien suurten rukousten täytyy jatkuvasti ohjata ja valaista sitä, samoin liturgisen rukouksen, jossa Herra opettaa meitä aina uudelleen kuinka rukoilla oikein. Kardinaali Nguyen Van Thuan kirjassaan hengellisistä harjoituksista kertoo meille, että hänen elämänsä aikana oli pitkiä ajanjaksoja, jolloin hän ei voinut rukoilla ja että hän piti kiinni kirkon rukousteksteistä: Isä meidän, Terve Maria ja liturgian rukoukset [27]. Rukouksen täytyy aina olla sekoitus julkista ja henkilökohtaista rukousta. Näin me voimme puhua Jumalalle ja näin Jumala puhuu meille. Tällä tavalla me käymme läpi ne puhdistumiset, joiden kautta tulemme avoimiksi Jumalalle ja valmiiksi palvelemaan lähimmäisiämme. Me tulemme kykeneviksi suureen toivoon ja näin meistä tulee toivon palvelijoita toisille. Toivo kristillisessä mielessä on aina toivoa myös toisille. Se on aktiivista toivoa, jossa me ponnistelemme estääksemme asioita menemästä kohti ”luonnotonta loppua”. Se on aktiivinen toivo myös siinä mielessä, että me pidämme maailman avoinna Jumalalle. Vain tällä tavalla se on jatkuvasti todella inhimillinen toivo.

II Toiminta ja kärsiminen ympäristönä toivon oppimiselle

35. Kaikki vakava ja rehti inhimillinen käytös on toivon toimintaa. Tämä on näin ensinnäkin siinä mielessä, että me siten pyrimme ymmärtämään vähäisempiä ja suurempia toivojamme, täydentämään jotakin tehtävää, joka on tärkeä matkallamme eteenpäin tai me teemme työtä kohti kirikkaampaa ja inhimillisempää maailmaa avataksemme ovet tulevaisuudelle. Kuitenkin päivittäiset ponnistelumme toteuttaessamme omaa elämäämme ja tehdessämme työtä maailman tulevai-

suuden hyväksi joko väsyttävät meidät tai kääntyvät fanaattisuudeksi, ellei meitä valaise suuren toivon säteily, jota eivät pienetkään epäonnistumiset tai historiallisesti tärkeiden asioiden sortuminen voi tuhota. Jos me emme voi toivoa enempää kuin mikä on tehokkaasti saavutettavissa milloin tahansa tai enemmän kuin poliittiset tai talouden auktoriteetit lupaa-
vat, elämämme on pian vailla toivoa. On tärkeää tietää, että voin aina jatkaa toivomista, vaikka omassa elämässäni tai historiallisessa ajassa, jossa elän, ei näyttäisi olevan mitään jäljellä mitä toivoa. Vain suuri toivon varmuus siitä, että tuhoutumaton Rakkauden voima pitää lujana elämäni ja historian yleensä huolimatta kaikista epäonnistumisista ja että tämä antaa niille niiden merkityksen ja tärkeyden, vain tällainen toivo voi antaa rohkeutta toimia ja kestää. Tietenkään me emme voi ”rakentaa” Jumalan valtakuntaa omilla ponnistuksillamme. Se, mitä rakennamme, on aina ihmisen valtakunta kaikkine ihmisluontoon kuuluvine rajoituksineen. Jumalan valtakunta on lahja ja juuri tämän vuoksi se on suuri ja kaunis ja muodostaa toivomme vastauksen. Me emme voi – käytäksemme klassista ilmausta – ”ansaita” taivasta töittemme kautta. Taivas on aina enemmän kuin voisimme ansaita, aivan niin kuin rakastettuna oleminen ei koskaan ole jotakin ”ansaittua”, vaan aina lahja. Kuitenkin, vaikka olemme täysin tietoisia siitä, että taivas ylittää kaukaa sen, mitä voimme ansaita, on aina totta, että käytöksemme ei ole samantekevää Jumalan edessä, ja siksi se ei ole samantekevää historian kululle. Voimme avata itsemme ja maailman ja antaa Jumalan tulla sisään. Voimme avautua totuudelle, rakkaudelle, sille mikä on hyvää. Näin pyhät tekivät, ne jotka ”Jumalan työtovereina” myötävaikuttivat maailman pelastukseen (vrt. 1. Kor. 3:9;

1. Tess. 3:2). Voimme vapauttaa elämämme ja maailman niistä myrkyistä ja saasteista, jotka voivat tuhota nykyisyyden ja tulevaisuuden. Voimme paljastaa luomakunnan lähteet ja pitää ne puhtaina ja näin voimme käyttää oikein luomakuntaa, joka tulee meille lahjana, sen luonnollisten vaatimusten ja lopullisten tavoitteiden mukaan. Tämä on järkevää, vaikka ulkoisesti emme saavuta mitään tai vaikutamme voimattomilta ylivoimaisten vihamielisten voimien edessä. Yhtäältä toimittamme siis luo meihin ja muihin toivoa, mutta samalla se suuri toivo, joka perustuu Jumalan lupauksiin, antaa meille rohkeutta ja ohjaa toimintaamme hyvinä ja huonoina aikoina.

36. Kuten toiminta, kärsimys on osa inhimillistä olemassaoloamme. Kärsimys on osaksi peräisin rajallisuudestamme ja osaksi synnin paljoudesta, joka on kerääntynyt historian aikana ja jatkaa kasvamista heikentymättä nykyään. Meidän tulee tietysti tehdä mitä voimme vähentääksemme kärsimistä: välttää niin paljon kuin mahdollista viattomien kärsimistä, lievittää tuskaa, antaa apua ylivoimaisissa henkisissä kärsimyksissä. Nämä ovat sekä oikeudenmukaisuuden että rakkauden vaatimuksia, ja ne sisältyvät kristillisen elämän ja jokaisen todella inhimillisen elämän perusvaatimukseen. Taisittelussa fyysistä kipua vastaan on saavutettu suurta edistystä. Silti viattomien kärsimys ja henkinen kärsimys ovat lisääntyneet viimeisinä vuosikymmeninä. Meidän tulee tehdä todella kaikki mitä voimme voittaaksemme kärsimyksen, mutta sen hävittäminen maailmasta kokonaan ei ole vallassamme, koska me emme voi ravistaa pois rajallisuuttamme ja koska kukaan meistä ei pysty eliminoimaan pahan voimaa, synnin voimaa, joka kuten näemme, on kärsimisen jatkuva lähde.

Vain Jumala voi tehdä sen, vain Jumala, joka henkilökohtaisesti tulee historiaan tulemalla ihmiseksi ja kärsimällä historiassa. Me tiedämme, että Jumala on olemassa, ja siksi tiedämme, että tämä voima ”ottaa pois maailman synti” (Joh. 1:29) on läsnä maailmassa. Usko tämän voiman olemassaoloon on saanut aikaan, että toivo maailman parantamisesta on tullut historiaan. Se on kuitenkin toivo, ei vielä täyttymys: toivo joka antaa meille rohkeutta asettaa itsemme hyvän puolelle jopa näennäisesti toivottomissa tilanteissa tietoisena siitä, että historian ulkoisen kulun ollessa kyseessä synnin voima jatkaa kauhistuttavaa läsnäoloaan.

37. Palatkaamme aiheeseen. Voimme yrittää rajoittaa kärsimistä, taistella sitä vastaan, mutta emme voi hävittää sitä. Kun yritämme välttää kärsimystä vetäytymällä kaikesta, mikä saattaa aiheuttaa tuskaa, kun yritämme säästää itseämme ponnistuksilta ja vaivalta tavoitella totuutta, rakkautta ja hyvyyttä, ajaudumme tyhjään elämään, jossa ei ehkä ole yhtään tuskaa, mutta tarkoituksettomuuden ja hyljätyksi tulemisen tumma tunne on sitäkin suurempi. Astumalla sivuun tai pakenemalla kärsimistä me emme parannu, vaan pikemminkin kyetessämme hyväksymään sen, kypsymään sen avulla ja löytämään tarkoituksen yhteydessä Kristukseen, joka kärsi rajattomasti rakastaen. Tässä yhteydessä haluaisin lainata kappaleen kirjeestä, jonka kirjoitti vietnamilainen marttyyri Paul Le-Bao-Thin (+1857), joka kuvaa tätä kärsimisen muuttumista toivon voiman kautta, joka kumpuaa uskosta. ”Minä Paul kahleissa Kristuksen nimen tähden haluan kertoa teille päivittäisistä koettelemuksistani, jotta te voisitte syttyä Jumalan rakkaudesta ja yhtyä minun kanssani ylistämään häntä, sil-

lä hänen armonsa kestää ikuisesti (Ps. 136). Vankila täällä on ikuisen helvetin tosi kuva: Kaikenlaisiin julmiin kidutuksiin – kahleet, rautaketjut, käsiraudat – lisätään viha, kosto, herjaukset, sopimattomat puheet, riidat, pahat teot, kiroileminen, kiroukset samoin kuin ahdistus ja suru. Mutta Jumala, joka kerran vapautti kolme lasta tulisesta uunista, on minun kanssani aina. Hän on vapauttanut minut näistä koettelemuksista ja tehnyt ne suloisiksi, sillä hänen armonsa kestää ikuisesti. Näiden tuskien keskellä, jotka tavallisesti kauhistuttavat muita, minä olen Jumalan armosta täynnä iloa ja onnellisuutta, sillä minä en ole yksin – Kristus on minun kanssani... Kuinka voin kestää näytöstä, kun joka päivä näen keisareita, mandariineja ja heidän seuruettaan jatkuvasti pilkkaamassa sinun pyhää nimeäsi, Herra, joka istut valtaistuimella kerubien ja serafien yläpuolella? (vrt. Ps. 80:1) Katso, pakanat ovat tallanneet ristin jalkoihinsa! Missä on sinun kunniasi? Kun näen kaiken tämän, palavassa rakkaudessani sinua kohtaan minut saisi mieluummin repiä jäsen jäseneltä ja kuolisin rakkautesi todistajana. Herra, näytä voimasi, pelasta minut, anna minulle voimia, että heikkoudessani sinun voimasi saisi tulla esiin ja kirkastetuksi kansojen edessä... Rakkaat veljet, kun kuulette kaikki nämä asiat, antakaa loppumaton kiitos iloiten Jumalalle, josta kaikki hyvä lähtee. Kiittäkää Herraa kanssani, sillä hänen armonsa kestää ikuisesti... Kirjoitan näitä asioita teille, että teidän uskonne ja minun yhdistyisivät. Tämän myrskyn keskellä heitän ankkurini kohti Jumalan valtakuntaa, ankkurin, joka on elävä toivo sydämässäni” [28]. Tämä on kirje ”helvetistä”. Se paljastaa kaikki keskitysleirin kauheet, jossa tyrannien uhreilleen aiheuttamiin koettelemuksiin lisätään pahan puhkeaminen uhreissa itsessään, niin että heistä vuo-

rostaan tulee vainoajiensa julmuuden välineitä. Tämä on todella kirje helvetistä, mutta se paljastaa myös psalmin tekstin totuuden: "Vaikka nousisin taivaaseen, sinä olet siellä, vaikka tekisin vuoteeni tuonelaan, sielläkin sinä olet... Vaikka sanoisin: Nyt olen pimeyden kätköissä, yö peittää päivän valon, sinulle ei pimeys ole pimeää, vaan yö on sinulle kuin päivänvalo, pimeys kuin kirkas valo" (Ps. 139:8–12; vrt. myös Ps. 23:4). Kristus laskeutui "helvettiin" ja on siksi lähellä niitä, jotka on sinne heitetty, muuttaen heidän pimeytensä valoksi. Kärsimys ja koettelemus on yhä kauheaa ja lähes sietämätöntä. Toivon tähti on kuitenkin noussut – sydämen ankkuri tavoittaa itse Jumalan valtaistuimen. Sen sijasta, että paha päästettäisiin irti ihmisessä, valo loistaa voitokkaana: Kärsimyksestä – sen lakkaamatta olemasta kärsimystä – tulee kaikesta huolimatta ylistyslaulu.

38. Ihmisyyden tosi mitta on pohjimmiltaan määritelty suhteessa kärsimiseen ja kärsijään. Tämä on totta sekä yksilön että yhteiskunnan kohdalla. Yhteiskunta, joka ei pysty hyväksymään kärsiviä jäseniään ja on kyvytön auttamaan heidän kärsimyksensä jakamisessa ja kantamaan sitä sisäisesti "myötä-kärsimisen" kautta, on julma ja epäinhimillinen yhteiskunta. Yhteiskunta ei kuitenkaan voi hyväksyä kärsiviä jäseniään ja tukea heitä heidän koettelemuksissaan, elleivät yksilöt pysty tekemään niin itse. Lisäksi yksilö ei voi hyväksyä toisen kärsimystä, ellei hän henkilökohtaisesti pysty löytämään kärsimisessä tarkoitusta, tietä puhdistautumiseen ja kasvua kypsytyteen, toivon tietä. "Toisen", kärsivän ihmisen hyväksyminen todella tarkoittaa, että otan vastaan hänen kärsimyksensä niin, että siitä tulee myös minun. Koska siitä nyt on tullut

jaettu kärsimys, jossa toinen henkilö on läsnä, tämä kärsimys on rakkauden valon läpätunkema. Latinan sana, *con-solatio*, ”myötätunto” ilmaisee tämän kauniisti. Se ilmaisee olemista toisen kanssa hänen yksinäisyydessään, niin että se lakkaa olemasta yksinäisyyttä. Lisäksi kyky hyväksyä kärsimys hyvyden, totuuden ja oikeudenmukaisuuden tähden on ihmisyiden keskeinen tunnusmerkki, sillä jos oma hyvinvointini ja turvallisuuteni ovat lopulta tärkeämpiä kuin totuus ja oikeudenmukaisuus, silloin vahvemman voima jää vallitsevaksi, silloin väkivallalla ja valheella on ylin valta. Totuuden ja oikeudenmukaisuuden täytyy olla oman mukavuuteni ja fyysisen hyvinvointini yläpuolella, tai muuten elämästäni tulee itsestään valhe. Lopulta jopa ”kyllä” rakkaudelle on kärsimisen lähde, koska rakkaus aina vaatii ”minän” oikeuden riistämistä, jossa annan itseni karsittavaksi ja haavoitettavaksi. Rakkaus ei yksinkertaisesti voi olla olemassa ilman tätä tuskallista itseni kieltämistä, sillä muuten siitä tulee puhdasta itsekkyyttä ja se siten lakkaisi olemasta rakkautta.

39. Toisen kanssa ja toisten puolesta kärsiminen, totuuden ja oikeudenmukaisuuden puolesta kärsiminen, kärsiminen rakkaudesta ja kärsiminen, jotta tulisi ihmiseksi, joka todella rakastaa – nämä ovat ihmisyyden peruselementit. Niiden hylkääminen tuhoaisi ihmisen itsensä. Kuitenkin jälleen kerran herää kysymys: Pystymmekö tähän? Onko toinen tarpeeksi tärkeä oikeuttamaan sen, että minusta tulee hänen vuokseen ihminen, joka kärsii? Merkitseekö totuus minulle tarpeeksi ollakseen kärsimisen arvoista? Onko rakkauden lupaus niin suuri, että se oikeuttaa minut lahjoittamaan itseni? Ihmiskunnan historian aikana kristillisellä uskolla oli erityinen ansio

tuoda tullessaan ihmisen uusi ja syvempi kyky tällaisiin kärsimyksiin, jotka ovat ratkaisevia hänen ihmisyydelleen. Kristillinen usko on näyttänyt meille, että totuus, oikeudenmukaisuus ja rakkaus eivät ole vain ihanteita, vaan erittäin tärkeitä tosiasioita. Se on osoittanut meille, että Jumala – Totuus ja Rakkaus persoonana – halusi kärsiä meidän puolestamme ja meidän kanssamme. Bernard Clairvauxlainen muodosti suurenmoisen ilmaisun: *Impassibilis est Deus, sed non impassibilis* [29] – Jumala ei voi kärsiä, mutta hän voi myötäkärsiä. Ihminen on Jumalalle niin arvokas, että hän itse tuli ihmiseksi kärsiäkseen ihmisen kanssa täysin todellisella tavalla – ruumiillisesti –, niin kuin meille on ilmoitettu Jeesuksen kärsimyshistoriassa. Siksi kaikessa inhimillisessä kärsimyksessä yksi yhdistää meidät. Hän kokee ja kantaa tuon kärsimyksen kanssamme. Siksi *con-solatio* on läsnä kaikessa kärsimisessä, Jumalan myötätuntoisen rakkauden lohdutus – ja niin nousee toivon tähti. Monissa erilaisissa kärsimyksissämme ja koettelemuksissamme me tietysti aina tarvitsemme vähäisempiä ja suurempia toivoja myös – ystävällinen vierailu, sisäisten tai ulkoisten haavojen parantaminen, kriisin suotuista ratkaisuja jne. Vähäisemmissä koettelemuksissa tällaiset toivot saattavat jopa riittää. Mutta todella suurissa koettelemuksissa, joissa minun on tehtävä ratkaiseva päätös totuuden asettamisesta oman hyvinvointini, urani ja omaisuuteni edelle, tarvitsen varmuuden tästä todesta, suuresta toivosta, josta olemme tässä puhuneet. Myös tähän tarvitsemme todistajia – marttyyreja – jotka ovat antaneet itsensä kokonaan, näyttääkseen meille tien – päivästä päivään. Me tarvitsemme heitä, jos me asetamme hyvyyden mukavuuden edelle, pienissäkin valinnoissa, joita kohtaamme joka päivä tietäen, että näin me elämme elä-

män täydesti. Sanokaamme vielä kerran: Kyky kärsiä totuuden tähden on ihmisyyden mitta. Kuitenkin tämä kyky kärsiä riippuu sen toivon tyyppistä ja laajuudesta, jota me kannamme sisällämme ja jolle rakennamme. Pyhät pystyivät tekemään ihmisen olemassaolon suuren matkan, niin kuin Kristus oli tehnyt ennen heitä, koska he olivat ääriään myöten täynnä suurta toivoa.

40. Haluaisin lisätä tähän toisen lyhyen kommentin, jolla on merkitystä jokapäiväiseen elämään. Aikoinaan oli olemassa hartauden muoto – ehkä nykyään vähemmän harjoitettu, mutta laajalle levinnyt vielä vähän aikaa sitten –, joka piti sisällään ajatuksen ”uhrata” pienet jokapäiväiset vaikeudet, jotka jatkuvasti tuntuvat meistä ärsyttäviltä ”pistoilta”, ja näin antaa niille tarkoitus. On tietysti ollut liioitteluja ja ehkä epäterveitä sovelluksia tästä hartaudesta, mutta meidän on kysyttävä itseltämme, eikö siinä kuitenkin ole saattanut olla jotakin oleellista ja avuksi kelpaavaa. Mitä tarkoittaa jonkin uhraaminen? Ne, jotka tekivät niin, olivat vakuuttuneita, että he voivat lisätä nämä pienet harmit Kristuksen suureen ”myötä-kärsimiseen” niin, että he jotenkin tulivat osaksi lohdutuksen aarretta, jota ihmiskunta niin suuresti tarvitsi. Tällä tavalla jopa arkielämän pienet epämukavuudet voisivat saavuttaa tarkoituksen ja myötävaikuttaa hyvyyden ja inhimillisen rakkauden tulkintaan. Ehkä meidän pitäisi harkita, olisiko meidän itse viisasta elvyttää tämä käytäntö.

III Tuomio ympäristönä toivon oppimiselle ja harjoittamiselle

41. Kirkon suuren *Credon* keskeisen jakson lopussa – osa joka toistaa Kristuksen salaisuuden hänen ikuisesta syntymästään Isästä ja ajallisesta syntymästään Neitsyt Mariasta hänen ristinsä ja ylösnousemuksensa kautta toiseen tulemiseen – on lause: ” Hän on kunniassa tuleva takaisin tuomitsemaan elävät ja kuolleet”. Varhaisimmista ajoista alkaen tuomion mahdollisuus on vaikuttanut kristittyjen jokapäiväiseen elämään kriteerinä, jonka mukaan järjestää heidän nykyinen elämänsä, käskynä heidän omalletunnonleen ja samalla toivona Jumalan oikeudenmukaisuudesta. Usko Kristukseen ei koskaan ole katsonut vain taaksepäin tai vain ylöspäin, vaan aina myös eteenpäin oikeuden hetkeen, jota Herra toistuvasti julisti. Tämä eteenpäin katsominen on antanut kristinuskolle tämän hetken tärkeyden. Kristittyjen pyhien rakennusten järjestämisessä, jonka oli tarkoitus tehdä näkyväksi Kristus-uskon historiallinen ja kosminen laajuus, tuli tavanmukaiseksi kuvata Herra palaamassa kuninkaana – toivon symboli – itäpäädyssä. Länsiseinä taas normaalisti kuvasi viimeistä tuomiota symbolina vastuustamme omasta elämästämme – kuva joka seurasi uskovien mukana, kun he menivät ulos päivittäisiin toimiinsa. Kun viimeisen tuomion ikonografia kehittyi, annettiin kuitenkin yhä enemmän painoa sen uhkaaville ja pelottaville piirteille, jotka luonnollisesti olivat taitelijoille kiehtovampia kuin toivon kirkkaus, joka usein liiankin hyvin piilotettiin kauhujen alle.

42. Uuden ajan aikakautena ajatus viimeisestä tuomios-
ta on haalistunut taka-alalle: Kristillinen usko on yksityisty-

nyt ja ensisijassa suuntautunut kohti uskovan oman sielun pelastusta, kun taas maailmanhistorian tarkastelua hallitsee ajatus edistyksestä. Lopullisen tuomion odottamisen perussisältö ei kuitenkaan ole kadonnut: se on vain saanut täysin eri muodon. 1800- ja 1900-lukujen ateismi on alkuperältään ja päämäärältään eräänlaista moralismia: protesti maailman ja maailmanhistorian epäoikeudenmukaisuuksia vastaan. Maailma, jossa on niin paljon epäoikeudenmukaisuutta, viatonta kärsimistä ja vallan kyynisyyttä, ei voi olla hyvän Jumalan työtä. Jumala, joka on vastuussa sellaisesta maailmasta, ei olisi oikeudenmukainen Jumala, vielä vähemmän hyvä Jumala. Moraalin tähden tätä Jumalaa on vastustettava. Koska ei ole Jumalaa luomaa oikeudenmukaisuutta, näyttää siltä, että ihminen itse on nyt kutsuttu vakiinnuttamaan oikeudenmukaisuus. Jos tämän maailman kärsimisen edessä protesti Jumalaa vastaan on ymmärrettävä, vaatimus, että ihmiskunta voi ja sen täytyy tehdä, mitä mikään Jumala ei oikeastaan tee tai voi tehdä, on sekä julkea että olennaisesti väärä. Ei ole sattuma, että tämä ajatus on johtanut julmuuden suurimpiin muotoihin ja oikeudenmukaisuuden rikkomiseen. Pikemminkin se perustuu väitteen olennaiseen vääryyteen. Maailma, jonka täytyy luoda oma oikeudenmukaisuutensa, on maailma vailloa toivoa. Kukaan tai mikään ei voi vastata vuosisatojen kärsimyksille. Kukaan tai mikään ei voi taata, että vallan kyynisyys – minkä tahansa viekoittelevan ideologisen naamion se omaksuukin – lakkaa hallitsemasta maailmaa. Siksi Frankfurttin koulukunnan suuret ajattelijat Max Horkheimer ja Theodor W. Adorno olivat yhtä kriittisiä ateismia kuin teismäkin kohtaan. Horkheimer sulki radikaalisti pois mahdollisuuden koskaan löytää tämän maailman korviketta Jumalalle, samal-

la kun hän torjui kuvan hyvästä ja oikeudenmukaisesta Jumalasta. Vanhan testamentin kuvakiellon äärimmäisenä radikalisoitina hän puhuu ”kokonaan Toisen kaipaamisesta”, joka pysyy saavuttamattomana – kaipauksen huutona, joka on suunnattu maailman historiaan. Adorno kannatti myös tiukasti tätä täydellistä kuvien torjuntaa, mikä luonnollisesti tarjoi kaikkien ”kuvien” kieltämistä rakastavasta Jumalasta. Toisaalta hän myös jatkuvasti korosti tätä ”negatiivista” dialektiikkaa ja vakuutti, että oikeudenmukaisuus – tosi oikeudenmukaisuus – vaatisi maailman, ”jossa ei ainoastaan nykyistä kärsimystä pyyhittäisi pois, vaan myös, että se mikä on peruuttamattomasti mennyttä, tulisi tekemättömäksi” [30]. Tämä tarkoittaisi kuitenkin – ilmaistakseni sen positiivisin ja siis hänen kannaltaan riittämättömin symbolein – että ei voi olla oikeudenmukaisuutta ilman kuolleiden ylösnousemusta. Tämän tulisi kuitenkin sisältää ”lihan ylösnousemus, jotakin joka on täysin vierasta idealismille ja absoluuttisen hengen maailmalle” [31].

43. Samoin kristityt voivat ja heidän täytyy jatkuvasti oppia tiukasta kuvien torjunnasta, joka sisältyy Jumalan ensimmäiseen käskyyn (vrt. 2. Moos. 20:4). Neljäs Lateraanikonsiili korosti negatiivisen teologian totuutta. Se ilmaisi täsmällisesti, että kuinka suuri samankaltaisuus Luojan ja luodun välillä voidaankaan todeta, niiden välinen erilaisuus on aina suurempi [32]. Joka tapauksessa uskovan kannalta kuvien torjumista ei voi viedä niin pitkälle, että päädytään, kuten Horkheimer ja Adorno halusivat: sanomaan ”ei” molemmille teeseille – teismille ja ateismille. Jumala on antanut itsestään ”kuvan” Kristuksessa, joka tuli ihmiseksi. Hänessä,

joka ristiinnaulittiin, väärin jumalakuvien kieltäminen on viety äärimmäisyyteen. Jumala paljastaa nyt todelliset kasvonsa kärsijän hahmossa, joka jakaa ihmisen Jumalan hylkäämän olotilan ottamalla sen päälleen. Viaton kärsijä on saavuttanut toivon varmuuden: Jumala on olemassa ja Jumala voi luoda oikeudenmukaisuutta tavalla, jota emme voi ymmärtää. Voimme kuitenkin alkaa tajuta sitä uskon kautta. Kyllä, ruumiin ylösnousemus on [33]. On oikeudenmukaisuus [34]. On menneen kärsimyksen ”tekemättömäksi tekeminen”, hyvyitys, joka korjaa asiat oikeiksi. Tästä syystä usko viimeiseen tuomioon on ensimmäinen ja paras toivo, jonka tarve oli tehty runsain mitoin selväksi viimeisten vuosisatojen kuohunnassa. Olen vakuuttunut, että kysymys oikeudenmukaisuudesta muodostaa olennaisen argumentin tai joka tapauksessa vahvimman argumentin ikuiseen elämään uskomisen puolesta. Puhtaasti henkilökohtainen tarve täyttymykseen, joka meiltä tässä elämässä kielletään, ikuiseen rakkauteen, jota odotamme, on varmasti tärkeä syy uskoa, että ihminen on tehty ikuisuutta varten. Mutta vain yhteydessä siihen mahdolluuteen, että historian epäoikeudenmukaisuuden pitäisi olla viimeinen sana, tulee Kristuksen paluun ja uuden elämän välttämättömyys täysin vakuuttavaksi.

44. Protestoiminen Jumalaa vastaan oikeudenmukaisuuden nimessä ei tee asiaa helpoksi. Maailma ilman Jumalaa on maailma vailla toivoa (vrt. Ef. 2:12). Vain Jumala voi luoda oikeudenmukaisuuden. Usko antaa meille varmuuden, että hän tekee niin. Viimeisen tuomion kuva ei ensisijaisesti ole kuva kauhusta, vaan kuva toivosta. Meille se voi jopa olla ratkaiseva kuva toivosta. Eikö se ole myös pelottava kuva? Sanoi-

sin: Se on kuva, joka herättää vastuullisuutta, kuva sen tähden siitä pelosta, josta pyhä Hilarius puhui, kun hän sanoi, että kaikella meidän pelollamme on paikkansa rakkaudessa [35]. Jumala on oikeudenmukaisuus ja luo oikeudenmukaisuutta. Tämä on meidän lohdutuksemme ja meidän toivomme. Hänen oikeudenmukaisuudessaan on myös armoa. Tämän me tiedämme kääntämällä katseemme ristiinnaulittuun ja ylösnousseeseen Kristukseen. Molemmat nämä asiat – oikeudenmukaisuus ja armo – täytyy nähdä niiden oikeassa sisäisessä suhteessa. Armo ei kumoa oikeudenmukaisuutta. Se ei tee väärästä oikeaa. Se ei ole sieni, joka pyyhkii kaiken pois, niin että mitä tahansa joku on tehnyt maan päällä, on lopulta samanarvoista. Dostojevski esimerkiksi oli oikeassa protestoidessaan tällaista taivasta ja tällaista armoa vastaan romaanissaan *Karamazovin veljekset*. Pahantekijät eivät lopulta istu ikuisessa juhlapöydässä uhriensa vieressä ilman eroa, ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut. Tässä haluaisin lainata kappaaleen Platonia, joka ilmaisee aavistuksen oikeasta tuomios-
ta, joka monessa suhteessa on tosi ja tervetullut myös kristityille. Vaikka Platon käyttää mytologisia kuvia, hän ilmaisee totuuden yksiselitteisen selkeästi sanoessaan, että lopulta sie-
lut seisovat alasti tuomarin edessä. Enää ei ole merkitystä sillä, mitä he kerran olivat historiassa, vaan ainoastaan mitä he ovat totuudessa: ”Usein kun tuomarin on oltava tekemisissä kuninkaan tai jonkun muun monarkin tai mahtimiehen kanssa, hän ei löydä terveyttä sielussa ollenkaan. Hän havaitsee sen erilaisten väärin vannomisten ja väärintekojen ruoskimaksi ja arpeuttamaksi... Se on valheiden ja turhamaisuuden vääntämä ja vääristämä eikä mikään ole suoraa, koska totuudella ei ole ollut osaa sen kehityksessä. Valta, ylellisyys,

ylpeys ja irstailu ovat jättäneet sen niin täyteen epäsuhtaisuutta ja rumuutta, että kun hän on tutkinut sen, hän lähettää sen suoraan vankilaan, jossa se saapuessaan kärsii sopivan rangaistuksen... Joskus kuitenkin tuomarin silmän kirkastaa erilainen sielu, joka on elänyt puhtaudessa ja totuudessa... silloin hän on ihailun lyömä ja lähettää tämän autuaitten saarille” [36]. Vertauksessa rikkaasta miehestä ja Lasarukselta (vrt. Luuk.16:19–31) Jeesus varoittaa meitä ylimielisyyden ja vaurauden tuhoaman sielun kuvan kautta. Tämä on luonut ylittämättömän kuilun itsensä ja köyhän miehen väliin. Se on materiaalisten nautintojen väliin juuttumisen kuilu, toisen unohtamisen kuilu, kuilu kyvyttömyydestä rakastaa, josta sitten tulee polttava ja sammumaton jano. On huomattava, että tässä vertauksessa Jeesus ei viittaa lopulliseen kohtaloon viimeisen tuomion jälkeen, vaan ottaa esiin käsityksen inter alia varhaisuutalaisuudesta, nimittäin välitilan kuoleman ja ylösnousemuksen välillä, tilan, jossa lopullinen tuomio ei ole vielä julistettu.

45. Tämä varhainen juutalainen käsitys välitilasta pitää sisällään näkemyksen, että nämä sielut eivät ole vain jonkinlaisessa tilapäisessä huostassa, vaan kuten vertaus rikkaasta miehestä kuvaa, heitä jo rangaistaan tai he kokevat väliaikaisen autuuden muodon. On myös ajatus, että tämä tila voi tarkoittaa puhdistumista ja parantumista, joka tekee sielun kypsäksi yhteyteen Jumalan kanssa. Varhainen kirkko otti käyttöön nämä käsitteet ja läntisessä kirkossa ne vähitellen kehittyivät opiksi kiirastulesta. Meidän ei tarvitse tässä tutkia tämän kehityksen monimutkaisia historiallisia polkuja. Riittää kun kysymme, mitä se oikeastaan tarkoittaa. Kuolemas-

sa elämänvalintamme tulevat lopullisiksi – elämämme seisoo tuomarin edessä. Valintamme, joka kokonaisen elämän mitaan saa tietyn hahmon, voi saada useita muotoja. Voi olla ihmisiä, jotka ovat kokonaan tuhonneet halunsa totuuteen ja valmiutensa rakkauteen, ihmisiä, joille kaikesta on tullut valhe, ihmisiä, jotka ovat eläneet vihalle ja tukahduttaneet kaiken rakkauden itsessään. Tämä on kauhistuttava ajatus, mutta tämän tyyppin hälyttäviä profiileja voidaan nähdä tietyissä oman historiamme hahmoissa. Sellaisissa ihmisissä kaikki on parannuksen saavuttamattomissa ja hyvän tuho olisi peruuttamaton: Tätä me tarkoitamme sanalla *helvetti* [37]. Toisaalta voi olla ihmisiä, jotka ovat täysin puhtaita, kokonaan Jumalan läpituunkemia ja näin täysin avoimia lähimmäisilleen – ihmisiä, joille yhteys Jumalan kanssa jopa nyt antaa suunnan heidän koko olemiselleen ja joiden matka kohti Jumalaa vain tekee täydelliseksi sen, mitä he jo ovat [38].

46. Tiedämme kuitenkin kokemuksesta, että kumpikaan tapaus ei ole normaali ihmiselämässä. Suurelle enemmistölle ihmisiä – niin voimme olettaa – heidän olemisensa syvyyksissään on äärimmäinen sisäinen avoimuus totuudelle, rakkaudelle, Jumalalle. Elämän konkreettisissa valinnoissa kuitenkin sen peittää aina uudet kompromissit pahan kanssa – puhtauden peittää liian paljous, mutta puhtauden jano pysyy ja jatkuvasti ilmaantuu uudelleen kaikesta alhaisuudesta ja pysyy läsnäolevana sielussa. Mitä tapahtuu tällaisille ihmisille, kun he tulevat Tuomarin eteen? Lakkaako kaikki epäpuhtaus, jonka he ovat elämän aikana koonneet, äkkiä merkittävästä jotakin? Mitä muuta saattaisi tapahtua? Pyhä Paavali Ensimmäisessä kirjeessään korinttilaisille antaa meille ajatuk-

sen Jumalan tuomion erilaisesta vaikutuksesta kunkin henkilön erityisten olosuhteiden mukaan. Hän käyttää kuvia, jotka jollakin tapaa yrittävät ilmaista näkymätöntä, ilman että on meidän on mahdollista luoda käsitteitä näistä kuvista – vain koska me emme voi nähdä kuoleman jälkeistä maailmaa eikä meillä ole siitä mitään kokemusta. Paavali aloittaa sanomalla, että kristillinen elämä rakentuu yhteiselle perustukselle, Jeesukselle Kristukselle. Tämä perustus kestää. Jos olemme seisleet lujana tällä perustuksella ja rakentaneet elämämme sille, me tiedämme, että sitä ei voi ottaa meiltä pois edes kuolemassa. Sitten Paavali jatkaa: ”Rakennetaanpa tälle perustukselle kullasta, hopeasta, jalokivistä, puusta, heinistä tai oljista, aikanaan tulee ilmi, mitä kukin on saanut aikaan. Tuomiopäivä sen paljastaa: se päivä ilmestyy tulenliekeissä, ja tuli koettelee, millainen itse kunkin aikaansaannos on. Se, jonka rakennus kestää, saa palkan. Se taas, jonka rakennus palaa, kärsii vahingon. Itse hän tosin pelastuu, mutta kuin tulen läpi” (1. Kor. 3:12–15). Tässä tekstissä on joka tapauksessa selvää, että pelastuksemme voi saada erilaisia muotoja, että jokin siitä, mikä on rakennettu saattaa palaa, että pelastuaksemme meidän henkilökohtaisesti täytyy kulkea ”tulen” läpi, jotta tulisimme täysin avoimiksi ottamaan Jumalan vastaan ja kykeneviksi ottamaan paikkamme ikuisen hääjuhlän pöydässä.

47. Jotkut viimeaikojen teologeista ovat sitä mieltä, että tuli, joka sekä polttaa että pelastaa, on Kristus itse, Tuomari ja Pelastaja. Kohtaaminen hänen kanssaan on tuomion ratkaiseva näytös. Hänen katseensa edessä kaikki valheellisuus sulaa pois. Tämä kohtaaminen hänen kanssaan, kun se polttaa meitä, muuttaa ja vapauttaa meidät antaen meidän tulla todella

itseksemme. Kaikki, mitä me rakennamme elämämme aikana, voi osoittautua pelkäksi oljeksi, puhtaaksi mahtailuksi, ja se romahtaa. Kuitenkin tämän kohtaamisen tuskassa on pelastus, kun elämämme epäpuhtaus ja sairaus tulee meille selväksi. Hänen katseensa, hänen sydämensä kosketus parantaa meidät kiistämättömän tuskallisen muutoksen kautta "kuin tulen läpi". Mutta se on siunattu kipu, jossa hänen rakkautensa pyhä voima polttaa lävitsemme kuin liekki ja näin voimme tulla kokonaan itseksemme ja näin kokonaan Jumalan omaksi. Tällä tavalla oikeuden ja armon välinen suhde myös tulee selväksi: Se, miten elämme elämämme, ei ole immateriaalista, mutta saastumisemme ei tahraa meitä ikuisesti, jos olemme jatkuvasti ainakin ojentautuneet kohti Kristusta, kohti totuutta ja kohti rakkautta. Se on totisesti jo palanut pois Kristuksen kärsimyksen kautta. Tuomion hetkellä koemme ja imemme itseemme hänen rakkautensa ylitsevuotavan voiman kaiken pahan yli maailmassa ja itsessämme. Rakkauden tuskasta tulee meidän pelastuksemme ja ilomme. On selvää, ettemme voi arvioida tämän muuttumisen palon "kestoa" tämän maailman ajallisin mitoin. Tämän kohtaamisen muuttumisen "hetki" väistää maallisen ajan arvioinnin – se on sydämen aikaa, se on "läpikulkemisen" aika Jumalan yhteyteen Kristuksen ruumiissa [39]. Jumalan tuomio on toivo, sekä siksi, että se on oikeudenmukainen että siksi, että se on armoa. Jos se olisi pelkästään armoa, kaikkien maallisten tekojen suorittaminen lakkaisi merkitsemästä, Jumala olisi silti velkaa meille vastauksen kysymykseen oikeudenmukaisuudesta – ratkaiseva kysymys, jota me kysymme historialta ja Jumalalta. Jos se olisi pelkästään oikeutta, se voisi lopulta tuoda meille kaikille vain pelkoa. Jumalan ihmiseksi tuleminen Kristuksessa

on niin läheisesti yhdistänyt nämä kaksi yhteen – tuomion ja armon – että oikeus on lujasti perustettu: me kaikki teemme työtä pelastuaksemme ”peläten ja vavisten” (Fil. 2:12). Kuitenkin armo antaa meille kaikille luvan toivoa ja mennä luotavaisesti kohtaamaan Tuomaria, jonka me tunnemme ”puolustajanamme” tai nimellä parakletos (vrt. 1. Joh. 2:1).

48. Vielä yksi asia täytyy mainita tässä, sillä se on tärkeä kristillisen toivon toteuttamiselle. Varhainen juutalainen ajattelu sisältää ajatuksen, että on mahdollista auttaa edesmenneitä heidän välitilassaan rukouksen kautta (katso esimerkiksi 2. Makk. 12:38–45; 1. vs eKr.). Kristityt omaksuivat nopeasti vastaavan käytännön. Se on yhteinen idän ja lännen kirkolle. Idän kirkko ei myönnä sielujen puhdistavaa ja sovittavaa kärsimystä kuoleman jälkeisessä elämässä, mutta se tunnustaa autuuden ja kärsimyksen eri tasot välitilassa. Kuolleiden sielut voivat kuitenkin saada ”lohdutusta ja virvoitusta” eukaristian, rukouksen ja almujenannon kautta. Usko, että rakkaus voi ulottua kuoleman jälkeiseen elämään, että keskinäinen antaminen ja saaminen on mahdollista, jossa kiintymyksemme toinen toistamme kohtaan jatkuu kuoleman rajojen yli – tämä on ollut kristinuskon perusvakaumus kautta aikojen ja se pysyy lohdutuksen lähteenä nykyäänkin. Kuka ei tuntisi tarvetta välittää kuolleille rakkailleen ystävällisyyden merkin, kiitollisuuden eleen tai jopa anteeksipyyntöä? Nyt herää lisäkysymys: Jos ”kiirastuli” on vain tulen kautta puhdistautumista kohtaamisessa Herran, Tuomarin ja Pelastajan kanssa, kuinka kolmas henkilö voi puuttua asiaan, vaikka hän olisikin erityisen läheinen toiselle? Kun kysymme tällaisen kysymyksen, meidän pitäisi muistaa, että ihminen ei ole

saari, kokonainen itsessään. Elämämme risteävät toistemme kanssa, ne ovat yhteydessä lukemattomien yhteyksien kautta. Kukaan ei elä yksin. Kukaan ei tee syntiä yksin. Kukaan ei pelastu yksin. Toisten elämät vuotavat jatkuvasti yli minun elämäni siinä mitä ajattelen, sanon, teen ja saavutan. Ja päinvastoin, minun elämäni vuotaa yli toisten elämään hyvässä ja pahassa. Rukoukseni toisen puolesta ei siis ole jotakin vierasta tuolle henkilölle, jotakin ulkonaista, ei edes kuoleman jälkeen. Olemisen keskinäisessä yhteydessä kiitollisuuteni toista kohtaan – rukoukseni hänen puolestaan – voi olla pieni osa hänen puhdistautumistaan. Ja siihen ei ole tarvetta kääntää maallista aikaa Jumalan aikaan: sielujen yhteydessä yksinkertainen maallinen aika syrjäytyy. Ei ole koskaan liian myöhäistä koskettaa toisen sydäntä, eikä se ole koskaan turhaa. Tällä tavalla me edelleen selvennämme kristillisen toivo-käsitteen tärkeää osaa. Toivomme on aina olennaisesti myös toivoa toisia varten. Vain näin se on todella toivoa myös minulle [40]. Kristittyinä meidän ei koskaan pitäisi rajoittua kysymään: Kuinka voin pelastaa itseni? Meidän pitäisi myös kysyä: Mitä voin tehdä, että toiset pelastuvat ja että myös heille nousee toivon tähti? Silloin olen tehnyt kaikkeni myös omaa henkilökohtaista pelastustani varten.

Maria, toivon tähti

49. Hymnillä, joka on sävelletty 700- tai 800-luvulla, siis yli tuhat vuotta sitten, kirkko on tervehtinyt Mariaa, Herran äitiä ”Meren tähtenä”, *Ave maris stella*. Ihmiselämä on matka.

Kohti mitä päämäärää? Kuinka me löydämme tien? Elämä on kuin matka historian merellä, usein pimeä ja myrskyinen; matka, jolloin me katsomme tähtiä. Ne osoittavat meille reitin. Elämämme todellisia tähtiä ovat ihmiset, jotka ovat eläneet hyvän elämän. He ovat toivon valoja. Tietenkin Jeesus Kristus on tosi valo, aurinko, joka on noussut historian kaikkien varjojen yläpuolelle. Mutta tavoittaaksemme hänet me tarvitsemme lähempänä olevia valoja – ihmisiä, jotka loistavat hänen valoaan ja näin opastavat meitä tiellämme. Kuka enemmän kuin Maria voisi olla meille toivon tähti? Hän avasi meidän maailmamme oven itse Jumalalle sanomalla ”tapahtukoon”. Hänestä tuli elävä liitonarkku, jossa Jumala tuli ihmiseksi, tuli yhdeksi meistä ja pystytti telttansa keskellemme (vrt. Joh. 1:14).

50. Me siis huudamme hänelle: Pyhä Maria, sinä kuulit Israelin nöyriin ja suuriin sieluihin, jotka kuten Simeon ”odottivat Israelille luvattua lohdutusta” (Luuk. 2:25) ja toivoivat, kuten Hanna, ”Jerusaleminkin lunastusta” (Luuk. 2:38). Elämäsi oli kyllästetty Israelin pyhillä kirjoituksilla, jotka puhuivat toivosta, Abrahamille ja hänen jälkeläisilleen annettua lupauksesta (vrt. Luuk. 1:55). Näin voimme ymmärtää sen pyhän pelon, joka valtasi sinut, kun Herran enkeli ilmestyi sinulle ja kertoi, että sinä synnyttäisit hänet, joka oli Israelin toivo – hänet, jota maailma odotti. Sinun kauttasi, sinun ”kyllä”-vastauksesi kautta sukupolvien toivo tuli todellisuudeksi ja saapui tähän maailmaan ja sen historiaan. Sinä kumarsit syvään tämän tehtävän suuruuden edessä ja annoit suostumuksesi: ”Minä olen Herran palvelijatar. Tapahtukoon minulle niin kuin sanoit” (Luuk. 1:38). Kun kiiruhdit pyhän ilon

vallassa Juudean vuoriseudun halki nähdäksesi serkkusi Elisabetin, sinusta tuli tulevan kirkon kuva, joka kantaa maailman toivoa kohdussaan halki historian vuoriseudun. Mutta ilon mukana, jota Magnificat-hymnissä julistit sanoin ja laulaen kaikkien vuosisatojen kuulla, sinä myös tiesit profeettojen tummat ennustukset Jumalan palvelijan kärsimyksestä tässä maailmassa. Enkelit loistivat hänen syntymänsä yllä Betlehemin tallissa kirkkaudessa ja toivat paimenille hyvät uutiset. Mutta samaan aikaan Jumalan vähäisyys tässä maailmassa oli liiankin ilmeinen. Vanha mies Simeon puhui sinulle miekasta, joka lävistäisi sielusi (vrt. Luuk. 2:35), ristiriidan merkistä, joka Poikasi olisi tässä maailmassa. Sitten kun Jeesus alkoi julkisen toimintansa, sinun täytyi astua sivuun, niin että uusi perhe voisi kasvaa, perhe joka hänen tehtävänsä oli perustaa ja joka koostuisi niistä, jotka kuuluivat hänen sanansa ja pitivät sen (vrt. Luuk. 11:27s). Huolimatta suuresta ilosta, joka oli tunnusomaista Jeesusken toiminnan alkuajalle, Nasaretin synagogassa sinun on jo täytynyt kokea totuus sanonnasta "ristiriidan merkki" (vrt. Luuk. 4:28ss). Tällä tavalla sinä näit vihamielisyyden kasvavan voiman ja torjunnan, joka muodostui Jeesusken ympärille ristin hetkelle asti, jolloin sinun täytyi katsoa maailman Pelastajaan, Daavidin perilliseen, Jumalan Poikaan, joka kuoli kuin epäonnistuneena, suojattomana pilkalta rikollisten välissä. Sitten sinä sait Jeesusken sanan: "Nainen katso Poikasi!" (Joh.19:26). Ristiltä sait uuden tehtävän. Ristiltä alkaen sinusta tuli äiti uudella tavalla, kaikkien niiden äiti, jotka uskovat Poikaasi Jeesusken ja haluavat seurata häntä. Surun miekka lävisti sydämesi. Kuoliko toivo? Jäikö maailma lopullisesti ilman valoa ja elämä ilman tarkoitusta? Sillä hetkellä syvällä mielessäsi sinä luulta-

vasti kuuntelit jälleen enkelin puhumaa sanaa vastauksena pelkoosi ilmoittamisen päivänä: "Älä pelkää, Maria! (Luuk. 1:30) Kuinka monta kertaa oli Herra, sinun Poikasi sanonut saman asian opetuslapsilleen: Älkää pelätkö! Sydämessäsi sinä kuulit tämän sanan jälleen Golgatan yönä. Ennen kavaluksensa hetkeä hän oli sanonut opetuslapsilleen: "Pysykää rohkeina: minä olen voittanut maailman" (Joh.16:33)."Olkaa rohkeat, älkää vaipuko epätoivoon" (Joh. 14:27). "Älä pelkää, Maria!" Nasaretissa enkeli tuolla hetkellä oli myös sanonut sinulle: "Hänen kuninkuudellaan ei ole loppua" (Luuk. 1:33). Olisiko se voinut loppua ennen kuin se alkoi? Ei, ristin juurella, Jeesuksen oman sanan voimalla sinusta tuli uskovien äiti. Tässä uskossa, joka vieläpä pyhän lauantain pimeydessä kantoi toivon varmuutta, sinä kuljit kohti pääsiäisaamua. Ylösnousemuksen ilo kosketti sydäntäsi ja yhdisti sinut uudella tavalla opetuslapsiin, joiden oli määrä tulla Jeesuksen perheeksi uskon kautta. Näin sinä olit uskovien yhteisön keskellä, joka taivaaseenastumisen jälkeisinä päivinä rukoili yhteen ääneen Pyhän Hengen lahjaa (vrt. Apt. 1:14) ja sitten vastaanotti tämän lahjan helluntaina. Jeesuksen "valtakunta" ei ollut sellainen kuin olisi voinut kuvitella. Se alkoi sillä hetkellä ja tällä "valtakunnalla" ei ole loppua. Näin sinä jäät opetuslapsien keskelle heidän äitinään, toivon äitinä. Pyhä Maria, Jumalanäiti, meidän äitimme, opeta meitä uskomaan, toivomaan, rakastamaan sinun kanssasi. Näytä meille tie hänen valtakuntaansa! Meren tähti, loista meille ja ohjaa meitä matkallamme!

Spe salvi

*Annettu Roomassa, Pyhän Pietarin luona, 30. päivänä marras-
kuuta, pyhän apostoli Andrean juhlanä, vuonna 2007, paaviutem-
me kolmantena vuotena.*

Benedictus PP XVI

Lähdeviitteet

- [1] Corpus Inscriptionum Latinarum, VI, 26003.
- [2] Vrt. Poemata dogmatica, V, 53-64: PG 37, 428-429.
- [3] Vrt. Katolisen kirkon katekismus, 1817-1821.
- [4] Summa Theologiae II-IIae, q. 4, a. 1.
- [5] H. Köster: ThWNT, VIII (1969) 585.
- [6] De excessu fratris sui Satyri, II, 47: CSEL 73, 274.
- [7] Ibid., II, 46: CSEL 73, 273.
- [8] Vrt. Ep. 130 Ad Probam 14, 25 - 15, 28: CSEL 44, 68-73.
- [9] Vrt. Katolisen kirkon katekismus, 1025.
- [10] Jean Giono, Les vraies richesses, Paris 1936, Esipuhe teoksessa Henri de Lubac, Catholicisme. Aspects sociaux du dogme, Paris 1983, p. VII.
- [11] Ep. 130 Ad Probam 13, 24: CSEL 44, 67; Vrt. 1 Tim 1,5.
- [12] Sententiae III, 118: CCL 6/2, 215.
- [13] Vrt. ibid. III, 71: CCL 6/2, 107-108.
- [14] Novum Organum I, 117.
- [15] Vrt. ibid., I, 10.
- [16] New Atlantis.
- [17] Werke, IV, curante W. Weischedel (1956), 777. Kuten sanottu, Hyvän voitto pahan periaatteesta -teksti muodostaa kolmannen luvun kirjasta *Die Religion innerhalb der Grenzen der bloßen Vernunft* ("Uskonto puhtaan järjen puitteissa"), jonka Kant julkaisi vuonna 1793.
- [18] I. Kant, Das Ende aller Dinge, in: Werke VI, curante W. Weischedel (1964), 190.
- [19] Capita de charitate, Centuria 1, cap. 1: PG 90, 965.
- [20] Vrt. ibid.: PG 90, 962-966.
- [21] Conf. X, 43, 70: CSEL 33, 279.
- [22] Sermo 340, 3: PL 38, 1484; Vrt. F. Van der Meer, Augustinus der Seelsorger (1951), 318.

- [23] Sermo 339, 4: PL 38, 1481.
- [24] Conf. X, 43, 69: CSEL 33, 279.
- [25] Vrt. Katolisen kirkon katekismus, 2657.
- [26] Vrt. In 1 Ioannis 4,6: PL 35, 2008s.
- [27] Vrt. Testimoni della speranza, Città Nuova 2000, 156s.
- [28] Breviarium Romanum, Ad Officium lectionis, 24 Novembris.
- [29] Sermones in Cant., Serm. 26,5: PL 183,906.
- [30] Negative Dialektik (1966), pars tertia, III, 11, teoksessa Gesammelte Schriften, Bd. VI, Frankfurt/Main 1973, 395.
- [31] Ibid., pars altera, 207.
- [32] DS 806.
- [33] Vrt. Katolisen kirkon katekismus, 988-1004.
- [34] Vrt. ibid., 1040.
- [35] Vrt. Tractatus super Psalmos, Ps. 127, 1-3: CSEL 22, 628-630.
- [36] Gorgias 525a-526c.
- [37] Vrt. Katolisen kirkon katekismus, 1033-1037.
- [38] Vrt. ibid., kohdat 1023-1029.
- [39] Vrt. Katolisen kirkon katekismus, 1030-1032.
- [40] Vrt. Katolisen kirkon katekismus, 1032.

